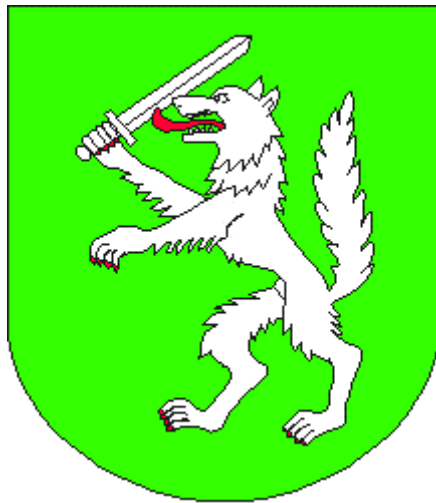

Kehtestatud Mõniste Vallavolikogu
30.01.2013 määrusega nr 3

**MÕNISTE VALLA ARENGUKAVA
2013 – 2019**

Sisukord

1.	Sissejuhatus.....	3
2.	Mõniste valla visioon.....	4
3.	Mõniste valla üldiseloomustus.....	5
3.1.	Asukoht ja looduskeskkond.....	5
3.2.	Rahvastik ja asustus.....	6
3.3.	Mõniste valla juhtimine, koostöö ja eelarve.....	7
3.3.1	Mõniste Vallavolikogu ja Vallavalitsus.....	7
3.3.2.	Mõniste valla eelarve.....	7
3.4.	Koostöö.....	9
3.5.	Ühistegevus ja seltsielu.....	9
3.6.	Valdkonna SWOT analüüsi kokkuvõte.....	10
3.7.	Valdkonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava.....	11
4.	Majanduskeskkond.....	13
4.1.	Ettevõtlus.....	13
4.2.	Ehitustegevus.....	13
4.3.	Vee- ja jäätmemajandus.....	15
4.3.1.	Ühisveevärk ja –kanalisatsioon.....	15
4.3.2.	Jäätmemajandus.....	17
4.4.	Telefoniside, internet, postiteenused.....	18
4.5.	Ühistransport.....	18
4.6.	Teed ja sillad.....	18
4.7.	Elektrienergia.....	19
4.8.	Valdkonna SWOT analüüsi kokkuvõte.....	20
4.9.	Valdkonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava.....	20
5.	Looduskeskkond ja heakord.....	22
5.1.	Looduskeskkonna ja heakorra olukord.....	22
5.2.	Valdkonna SWOT- analüüsi kokkuvõte.....	22
5.3.	Valdkonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava.....	23
6.	Kultuur, haridus ja noorsootöö.....	25
6.1.	Kultuur.....	25
6.1.1.	Mõniste muuseum.....	25
6.1.2.	Raamatukogud.....	25
6.1.3.	Mõniste Rahvamaja.....	26
6.2.	Haridus ja noorsootöö.....	28
6.2.1.	Haridus.....	28
6.2.2.	Noorsootöö.....	30
6.3.	Valdkonna SWOT-i kokkuvõte.....	30
6.4.	Valdkonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava.....	31
7.	Sotsiaalhoolekanne, elanike tervishoid ja turvalisus.....	34
7.1.	Sotsiaalhoolekanne.....	34
7.2.	Tervishoid.....	37
7.3.	Turvalisus.....	37
7.4.	Valdkonna SWOT-i kokkuvõte.....	38
7.5.	Valdkonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava.....	39
8.	Kokkuvõte.....	41
9.	Kasutatud materjalid.....	42

1. Sissejuhatus

Üleriigilise planeeringu Eesti 2030+ (kehtestatud 30.augustil 2012) visioon seab järgnevate aastate peamiseks arengueesmärgiks Eestis selle, et on tagatud elamisvõimalused igas Eesti paigas ja kogu riigi territooriumil.

Eesti on sidusa ruumistruktuuriga, mitmekesise elukeskkonnaga ning välismaailmaga hästi ühendatud riik. Hajalinnastunud ruum seob tervikuks kompaktsed linnad, eeslinnad ja traditsioonilised külad, väärtustades võrdselt neid erinevaid elamisviise. Hajalinnastunud ruumi inimsõbralikkuse ja majandusliku konkurentsivõime tagavad eeskätt looduslähedane keskkond ja hästi sidustatud asulate võrgustik.

Võru maakonna arengustrateegias 2009 – 2019 (2009, lk 6) on kirjeldatud Võrumaa kuus arengusuunda maakonna jätkusuutlikkuse säilitamiseks ja arenguks:

- Võrumaa kultuurilise ja ainelise **omapära** säilitamine, arendamine ja rakendamine erinevates valdkondades;
- Võimaluste loomine maapiirkondade (eelkõige hajaasustuse) **elukeskonna** kui ressursi paremaks ärakasutamiseks;
- Võimaluste loomine **ettevõtluskeskkonna** arenemiseks ja kõrget lisandväärtust nõudvate töökohtade tekkeks;
- Võimaluste loomine võimetekohase, sotsiaalseid oskusi arendava ja elukestvat õpet väärtustava **hariduse** kättesaadavuse tagamiseks;
- Võru linna, kui **piirkonna tõmbekeskuse** tugevdamine ja atraktiivsemaks muutmine;
- Elukeskkonna parandamine läbi säästliku tarbimise ja **energiakasutuse**.

Arengukava on omavalitsusüksuse pika- ja lühiajalise arengu eesmärgid määrav ja nende elluviimiseks tegevusi kavandav dokument, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele. Arengukava sisaldab hetkeolukorra analüüsi. Arengukavas kajastatakse kuni arengukava perioodi lõpuni strateegilised eesmärgid ja tegevused eesmärkide saavutamiseks (KOKS § 37).

Mõniste Vallavolikogu 6.aprilli 2011 otsusega nr 1-1.3/15 algatati arengukava 2012 – 2019 ja tegevuskava 2012 – 2015 koostamine. Mõniste valla arengukava koostamist juhib vallavalitsus, huvigruppide kaasamiseks moodustati valdkondlikud töögrupid järgmiselt: ettevõtlus ja infrastruktuur (juhtis Meelis Mõttus), haridus ja kultuur (Tõnu Lindeberg), juhtimine ja koostöö (Kaino Zilmer), keskkonnakaitse ja heakord (Allan Pöder) ning sotsiaalsoolekanne, elanike tervis ja turvalisus (Jaanus Hass). Valdkondlike töögruppide ülesandeks oli koostada valdkonna SWOT analüüs, sõnastada strateegiline peaesmärk ja koostada tegevuskava eesmärgi saavutamiseks.

2. Mõniste valla visioon

Mõniste on inimesekeskne, ettevõtlusele ja turismile orienteeritud, haridust, kultuuri ja sporti soosiv vald Eestimaa lõunatipus. Kaunis loodus, turvalisus, säästva ja tasakaalustatud arengu põhimõtetest juhendumine tagavad meeldiva elukeskkonna ja positiivsed emotsioonid.

Mõniste valla arenguvision loob tulevikupildi vallast, kus on hea elada, õppida ja töötada ning kuhu külalised tahavad alati tagasi tulla.

Eesmärkideni jõutakse ettevõtluse, puhkemajanduse ning hariduse sihipärase arendamisega. Selleks on vaja teha koostööd kohalikul tasandil ja välispartneritega ning otsida võimalusi investeeringute toomiseks valda.

Vallavalitsusel on arenguvisioni realiseerimisel kandev roll. Vallavalitsuse ülesandeks on luua arenguks soodsad tingimused läbi infrastruktuuri arendamise, sotsiaalsfääri väljakujundamise ning juhtimise ja planeerimise.

Strateegilised peaesmärgid:

- Mõniste on soodsa ettevõtluskeskkonnaga vald, kus on olemas head tingimused investeerimiseks ning kus väärtustatakse ettevõtlikke ja teotahtelisi inimesi.
- Mõniste vald on jätkusuutlik ja teotahteline omavalitsus, kus juhindutakse inimesekesksest. Vald pakub oma kogukonnale kvaliteetseid avalikke teenuseid, mis on kergesti kättesaadavad ja tarbijasõbralikud.
- Mõniste on ainulaadse kultuurilooga vald, kus hinnatakse oma kultuuripärandi väärtust, toetatakse kohaliku rahvakultuuri arengut ja pakutakse huvilistele võimalust saada ehedaid kultuurielamusi.
- Mõniste vald pakub kvaliteetseid ja mitmekülgeid õppimisvõimalusi, väärtustades haridust ja haritust ning elukestva õppe põhimõtteid.
- Mõniste on oma elanikest hooliv, tervislikke eluviise propageeriv ning turvalise elukeskkonnaga vald.

3. Mõniste valla üldiseloostus

3.1. Asukoht ja looduskeskkond

Praeguse vallakeskuse Mõniste nime leiame Mendise' na aastast 1386, mil ta kuulus külana von Uexküllidele. Tol ajal oli ta Ugandi maakonna Urvaste kihelkonna osa.

1694. aastal moodustati Hargla kihelkond ning Mõniste ja Saru läksid selle alla. Praeguse valla territooriumi asustasid Mõniste ja Saru karjamõis 1542. aastal. 1819. aasta Liivimaa taluseaduse alusel moodustati talurahvakogukondadena mõisate kaupavallad. 1873. aastal omandas need mõisad Bernhard von Wulf. 1920. aastal mõisad planeeriti ja 1921. aastal asundati. 1922. aasta andmetel oli Mõniste valla suurus 94,2 km² (1 585 elanikku), Saru vald 65,8 km² (894 elanikku) ja Vastse-Roosa vald 28,1 km² (405 elanikku).

1939. aastal vallad reorganiseeriti - Vastse-Roosa ja Saru vald kadusid, need jaotati Krabi ja Vana-Roosa valla vahel. 1945. aastal moodustati Mõniste valla praegusel territooriumil kolm küla töörahva saadikute täitevkomiteed - Mõniste, Vastse-Roosa ja Saru ning 1954. aastal liideti need üheks Mõniste Külänõukoguks. 1979. aastani asus keskus Kuutsil, hiljem toodi see üle Mõnistesse.

19. detsembril 1991. aastal kinnitati Mõniste valla omavalitsuslik staatus ning Mõniste vald asus omavalitsusliku haldusüksuse õigustesse.

Mõniste vald asub Kagu – Eestis Võru maakonnas (joonis 1) Mustjõe ja selle tähtsamate lisajõgede Vaidva ja Peetri alamjooksudel, olles Eesti kõige lõunapoolsem vald. Mõniste valla pindala on 174,8 km². Mõniste valda ümbritsevad põhjast Antsla, idast Varstu ja läänest Taheva vald ning Karula vald. Lõunast piirneb Mõniste vald Läti Vabariigi Ape piirkonnaga. Mõniste jääb keskustest nagu Võru linnast 38 km, Valga linnast 45 km, Tartu linnast 105 km, Tallinnast 300 km ja Ape linnast (Läti Vabariik) 11 km kaugusele. Läti pealinna Riiga on 187 km.

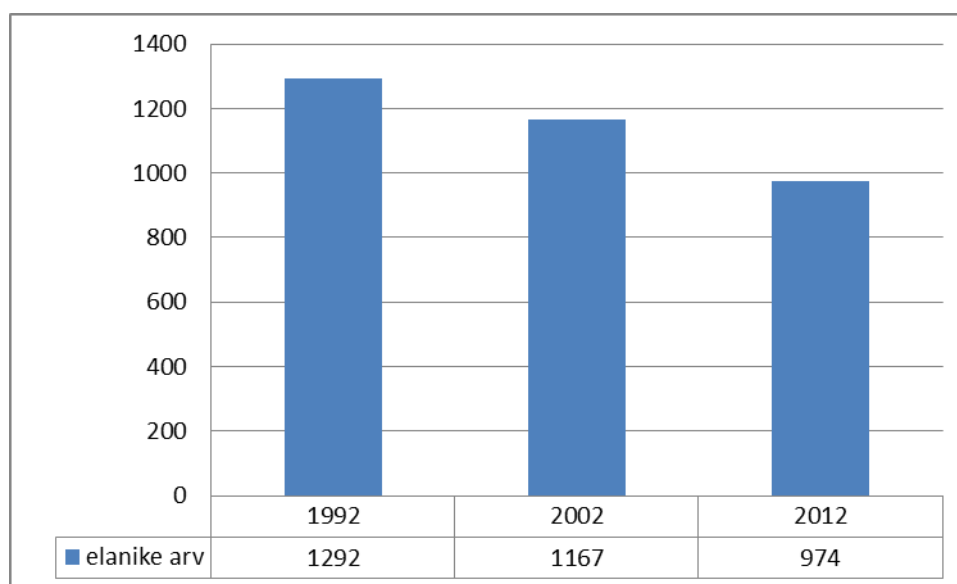
Joonis 1. Mõniste valla asukoht Eesti kaardil. (http://et.wikipedia.org/wiki/Mõniste_vald)

Looduskeskkonna poolest on Mõniste vald väga vaheldusrikas. Maastikku mitmekesisistavad suhteliselt suur vooluveekogude hulk, metsamassiivid, luhad, sood, haritud põllumassiivid ja looduslikud rohumaad.

3.2. Rahvastik ja asustus

Mõniste vallas on 17 küla: Hürova, Hüti, Kallaste, Karisöödi, Koemetsa, Kuutsi, Mõniste, Parmupalu, Peebu, Sakurgi, Saru, Singa, Tiitsa, Tundu, Tursa, Vastse-Roosa ja Villike küla. Mõniste valla keskuseks on Mõniste küla, mis asub valla keskosa läbiva Võru – Valga maantee Läti Vabariiki suunduval Ape (Hopa) teelahkmel. Peale Mõniste küla on valla kaks suuremat küla Kuutsi ja Saru.

Mõniste valla elanike arv on viimase kahekümne aasta jooksul vähenenud pisut enam, kui 300 inimese võrra (joonis 2). Kui 1992. aastal elas Mõniste vallas 1 292 inimest, siis 2002. aastal elas siin 1 167 inimest ehk 125 inimese võrra vähem. 2012. aasta 1. jaanuari seisuga elas Mõniste vallas 974 inimest ehk 193 võrra vähem kui kümne aasta eest.

Joonis 2. Mõniste valla elanike arv 1. jaanuaril 1992, 2002 ja 2012. (Mõniste Vallavalitsus)

10 aastaga on elanike arv vähenenud 16,5%. Antsla vallas on elanike arv vähenenud samal perioodil 20,0%, Taheva vallas 19,3% ning Varstu vallas 6,8%.

Elanike osakaal, kelle vanus on 65 aastat või enam, ei ole kümne aasta jooksul muutunud, nii 2002. kui ka 2012. aastal on see 22,4%.

Planeeringu Eesti 2030+ andmetel on Eesti elanikkond vähenenud ligi 2% võrra. Eesti keskmine asustustihedus on ca 30 in/km² kohta (Mõnistes vaid 5,4). Peamiste eesmärkidena asustuse suunamisel on planeeringus välja toodud olemasolevale asustusstruktuurile toetuva mitmekesise ja valikuvõimalusi pakkuva elukeskkonna kujundamine ning teenuste ja töökohtade kättesaadavuse tagamine läbi toimepiirkondade sisemise ja omavahelise sidustamise.

3.3. Mõniste valla juhtimine, koostöö ja eelarve

3.3.1 Mõniste Vallavolikogu ja Vallavalitsus

Mõniste Vallavolikogu on olnud enamasti üheksaliikmeline, vaid aastatel 1996 kuni 2002 oli volikogu liikmete arv 11. Mõniste Vallavolikogu on moodustanud 2009. aastal toimunud valimiste järel seitse komisjoni: revisjonikomisjon, eelarve- ja majanduskomisjon, ettevõtlus- ja arenduskomisjon, sotsiaal- ja korralduskomisjon, haridus- ja kultuurikomisjon, heakorralduskomisjon ning vallavarakomisjon.

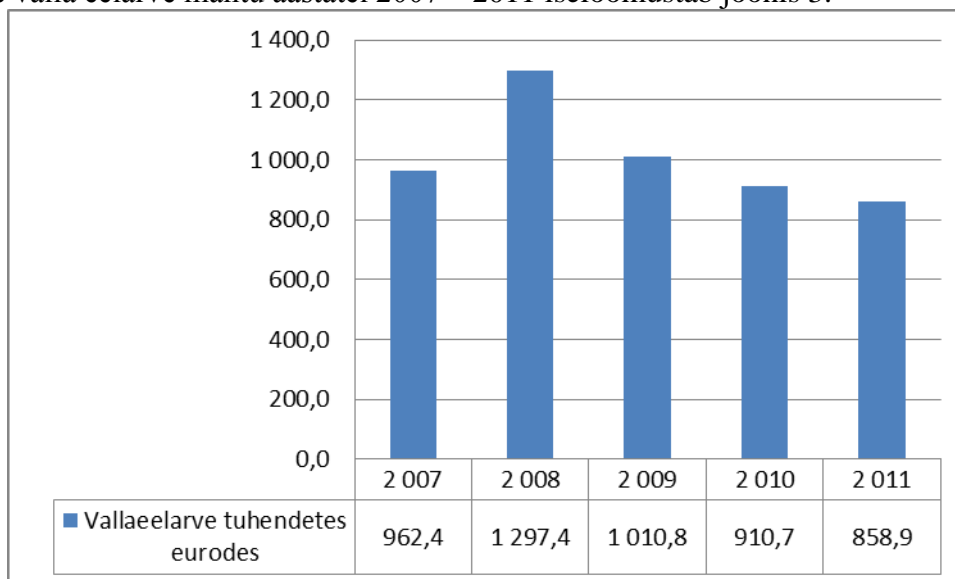
Mõniste Vallavalitsus on neljaliikmeline, seda juhib vallavanem ning istungitel osaleb ja protokoll koostab vallasekretär. Mõniste Vallavalitsuse hallatavaid asutusi on neli – Mõniste Kool, Mõniste Rahvamaja, Mõniste Raamatukogu ja Kuutsi Raamatukogu. Mõniste valla ametiasutuste struktuur ja teenistujate koosseis on järgmine: vallavanem, abivallavanem (ametikoht on täitmata), vallasekretär, pearaamatupidaja, maakorraldaja, sotsiaaltöö spetsialist, registripidaja, majandusspetsialist, raamatupidaja ja majahoidja.

Vallavalitsuse juurde ei ole moodustatud alalisi komisjone. Vajaduse korral moodustatakse komisjon konkreetse ülesande lahendamiseks. Mõniste valla põhimääruse kohaselt moodustavad valla tänukirja andmise komisjoni volikogu esimees, aseesimees ja vanim liige ning vallavanem ja vallasekretär.

3.3.2. Mõniste valla eelarve

Mõniste valla eelarve koostamise aluseks on valla põhimäärus, arengukava tegevuskava ja eelarvestrateegia. Vallavalitsus koostöös vallavolikogu eelarve- ja majanduskomisjoniga koostab vallaeelarve eelnõu ning eelarve kinnitatakse volikogus peale vähemalt kahte lugemist.

Mõniste valla eelarve mahtu aastatel 2007 – 2011 iseloomustab joonis 3.

Joonis 3. Mõniste valla eelarve aastatel 2007 – 2011 tuhandetes eurodes. (Mõniste Vallavalitsus)

2007. aastaga võrreldes kasvas 2008. aasta eelarve maht 34,8%. 2008. aastal laekus füüsilise isiku tulumaksu võrreldes 2007. aastaga 29,6% enam, samuti oli 5,6% suurem riigieelarvest eraldatav toetus valla teede hooldamiseks ja rekonstrueerimiseks. Alates 2009. aastast on eelarve maht igal aastal vähenenud. Tulude jaotus tululiikide järgi on toodud tabelis 1.

TULUD	2007	2008	2009	2010	2011
Füüsilise isiku tulumaks	254,6	329,9	282,2	260,4	281,0
Maamaks	73,0	72,6	67,9	66,1	65,1
Majandustegevuse tulud	31,3	46,7	40,6	36,7	38,2
Sihtotstarbelised toetused põhivara soetamiseks	111,2	256,4	149,5	28,2	66,3
Vabariigi Valitsus (toetusfond)	454,1	479,7	424,4	430,5	357,0
Põhivara müük	0,0	0,5	2,1	0,0	37,9
Intressihoiused	3,6	4,7	3,0	0,0	0,1
Laekumised vee erikasutusest, saastetasud	1,1	1,0	1,5	1,0	2,0

Tabel 1. Mõniste valla eelarve tulud tuhandetes eurodes 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Mõniste valla eelarve kulude jaotus tegevusalade järgi on toodud tabelis 2. Eelarve kulude maht on vaadeldavate aastate jooksul vähenenud, samas üldised proportsioonid valdkondade lõikes ei ole väga muutunud. Enim kulutatakse Mõniste vallas, nagu enamikes kohalikes omavalitsustes, haridusele - 2007. aastal 44,5% ja 2011. aastal 47,8%. Majandus- ja üldised valitsussektori kulud moodustavad kumbki kogukuludest 12,6 kuni 19,2%.

KULUD	2007	2008	2009	2010	2011
Üldised valitsussektori teenused	119,6	147,4	178,1	122,7	118,4
Avalik kord ja julgeolek	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
Majandus	140,4	362,5	201,8	148,6	118,9
Keskkonnakaitse	7,0	10,9	8,9	10,9	14,2
Elamu- ja kommunaalmajandus	32,0	28,2	33,4	29,9	28,6
Tervishoid	1,3	1,3	0,9	0,0	0,0
Vaba-aeg, kultuur ja religioon	131,6	169,3	89,6	71,5	76,9
Haridus	423,0	441,7	454,4	389,5	369,5
Sotsiaalne kaitse	94,9	91,7	85,7	56,9	43,1

Tabel 2. Mõniste valla eelarve kulud tuhandetes eurodes 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Majanduskulude hulgas on kõige suuremaks mõjutajaks teede rekonstrueerimise ja hoolduse kulud. Üldiste valitsussektori teenuste kulude suurust mõjutavad enim valimiste korraldamisega seotud kulud, samuti valitsussektori võla teenindamisega seotud kulud. Sotsiaalse kaitse ja kultuuritegevuse kulud on vähenenud peaaegu kaks korda, samas keskkonnakaitsele tehtud kulutused on vaadeldava perioodi jooksul kahekordistunud. 2007. ja 2008. aasta suuremad vaba aja sisustamise ja kultuuritegevuse kulud on seotud rahvamaja hoone rekonstrueerimise ja sisutuse soetamisega.

Mõniste vallal on pikaajaline kohustus, mis ületab käesoleva arengukava kehtivusaega, AS Riigi Kinnisvara ees seoses Mõniste Kooli kultuuri- ja huvitegevuse hoone (Mõniste Rahvamaja) rekonstrueerimisega kapitalirendi tingimustel. Kapitalirendi kohustuse lõpptähtaeg on 2038. aastal. Seisuga 31. detsembri 2011 koostatud majandusaasta aruande

järgi oli kapitalirendi kohustus kokku 960 015 eurot. Intressimäär, mis igal aastal üks kord ümber arvutatakse, oli 2011. aastal 2,742%.

3.4. Koostöö

Mõniste vald osaleb MTÜ Võrumaa Omavalitsuste Liit töös. Vallavanem kuulub MTÜ juhatusse ja on majanduskomisjoni ning üldkoosoleku liige (üldkoosoleku liikmed on ka volikogu esimees ja aseesimees), sotsiaalkomisjoni liikmeks on Mõniste valla sotsiaaltöö spetsialist.

Mõniste vald kuulub MTÜ-sse Eesti Maaomavalitsuste Liit ja MTÜ-sse Terve Võrumaa, kus vallavanem on üldkoosoleku liige. Mõniste vald on MTÜ Võrumaa Partnerluskogu asutajaliige, vallavanem osaleb üldkoosoleku töös.

Mõniste vald oli SA Varstu Lennuväli üheks asutajaliikmeks 2006. aastal. Sihtasutuse eesmärgiks on elavdada piirkonna ettevõtlust. Plaanis on rekonstrueerida Varstu endine põllumajanduslennuväli sellisel tasemel, et väikelennukitel oleks sellel võimalik maanduda.

2010. aastal sõlmiti koostööleping piirinaabri Ape piirkonnaga Läti Vabariigis. Selles kinnitati juba olemasoleva koostöö jätkamist ning arendamist. Kõige tihedamad on olnud kultuurisuhted. 2011. aastal esitatud piiriülese koostöö projekt Idea on the Border sai rahastuseks positiivse otsuse. Tegevused toimuvad aastatel 2012 – 2013, projekti kogumaksumus on 45 888 eurot.

2009. aastal allkirjastati koostöö raamleping Mõniste, Lümanda, Vaivara ja Viimsi valla vahel.

MTÜ Murtud Rukkilille Ühingu eestvedamisel sõlmiti 2012. aastal koostööleping kuue osapoole – Mõniste Vallavalitsus, Mõniste Kool, Mõniste Rahvamaja, MTÜ Ääremaa Noored ning Kaitseliidu Võrumaa Maleva Antsla Üksikkompanii – vahel.

Vallaelanike kaasamiseks otsustusprotsessidesse ning elanike küsimustele vastamiseks korraldab vallavalitsus ja volikogu regulaarselt piirkondlikke kohtumisi.

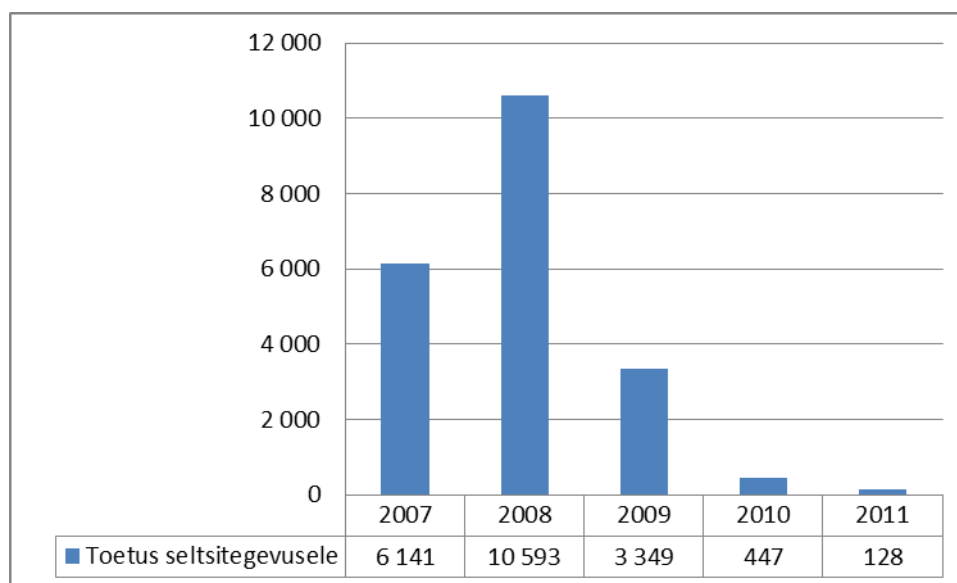
3.5. Ühistegevus ja seltsielu

Elu mitmekesistamiseks tegutseb vallas 14 mittetulundusühingut ning on moodustatud mitmed seltsingud. Tegutsemise aktiivsus on mittetulundusühingutel erinev, kolme MTÜ kohta on välja antud kustutamishoiatus, kuna aastaaruanded on äriregistrile esitamata.

MTÜ-d, mille aadress äriregistri andmetel on Mõniste vald on järgmised: Maanaiste Selts; ELPHAL; motoklubi Wildhogs MC; Lõuna-Eesti Jahikoerte Õpetamise Selts; Ääremaa Noored; Alaveski Loomapark; Labritsa; KT Sporting; Metsavenna Hokiklubi; Metsavenna Jalgpalliklubi; Vastse – Roosa Külaselts; Liivimaa Lihaveis; Saru Spordi, Kultuuri ja Turismikeskus; Mõniste Kultuuriselts.

Seltsitegevuse toetamiseks valla eelarvest eraldatud rahalisi vahendeid iseloomustab joonis 4. Mõniste Vallavolikogu tunnistas detsembris 2009 kehtetuks kaks aastat varem kehtestatud Mõniste valla eelarvest mittetulundustegevuse, kultuuri-, spordi- ja noorsootöö

alase tegevuse ning ürituste toetamise korra vallaeelarve rahaliste vahendite olulise vähenemise tõttu. Volikogu on kinnitanud külavanemate statuudi, kuid ühtegi külavanemat valitud ei ole.

Joonis 4. Seltsitegevusele eraldatud toetused eurodes aastatel 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

2009. aastal kinnitati rahvakoosolekul Mõniste valla külaelu arengukava, mida igal aastal püütakse üle vaadata ja täiendada. Külaelu arengukava on abiks külaelu arengu kavandamisele ning aluseks seltsitegevuse rahataotluste esitamisel.

3.6. Valdonna SWOT analüüsi kokkuvõte

Tugevused: vallavalitsuses ja hallatavates asutustes on püsiv ja kompetentne kaader; väikese kogukonna tõttu tunnevad juhid ja ametnikud üksteist ning valla elanikke; juhid on optimistlikud ja positiivsed; volikogu on ühtne ja üksmeelne; koostöövalmidus ja sädeinimesed on olemas igal tasandil; vallas tegutsevad tugevad MTÜ-d ning koostöövalmid ja toetavad ettevõtjad; Ape piirkonnaga on sõlmitud koostööleping.

Nõrkused: tegusate inimeste arv ja valik on väike; ametnikud on ülekoormatud, koostöö naabervaldadega ühisametnike palkamiseks on olematu, ka muudes valdkondades ei ole koostöö väga aktiivne; väikesest kogukonnast tulenev individuaalne lähenemine probleemidele takistab nägemast üldisemaid probleeme; elanikud on passiivsed, osavõtt koosolekutest, info- ja teabepäevadest on lähtuv isiklikust huvist; valla koostöö külaseltsidega on vähene.

Võimalused: elanike kaasamine oluliste otsuste tegemise eel; info liikumise parandamine vallavalitsuse sees, volikogu ja vallavalitsuse vahel, samuti hallatavate asutuste sees ja vahel, muu hulgas valla foorumi avamine; ühisametnike palkamine koostöös naaberomavalitsustega; valla mainekujundus; ühisprojektid ja koostöö erinevates valdkondades (ametkonnad, MTÜ-d, teised omavalitsused, samuti erinevate sihtrühmade vahel).

Ohud: elanike arv väheneb, lahkuvad aktiivsed inimesed, kes ei leia kohapeal tööd; haldusreform seab piirkonna elanikud ebasoodsasse olukorda; riigi poolt täiendavate kohustuste delegeerimine rahalise katteta; muudatused seadustes toodavad bürokraatiat, mis tõstab ametnike koormust; inimesed on passiivsed.

3.7. Valdonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava

Mõniste vald on inimesekeskne, jätkusuutlik ja teotahteline omavalitsus. Vald pakub oma kogukonnale kvaliteetseid avalikke teenuseid, mis on kergesti kättesaadavad ja tarbijasõbralikud.

Valla tutvustamiseks, vallaelanikega suhtlemiseks ja informatsiooni avalikustamiseks on interneti koduleheküljel, mida pidevalt täiendatakse ning valla infoleht. Mõniste vald peab vajalikuks kinnistada elanikes oma valla tunnet, mis on mainekujunduse üks oluline osa. Valla meenete, suveniiride ja sümboolika ulatuslikum kasutamine võimaldab paremini valda tutvustada. Külaliikumise ja seltsitegevuse hoogustumine loob täiendavaid võimalusi eri piirkondade jätkusuutlikuks arenguks.

Strateegiline peaesmärk:

Mõniste on arenev, teotahteline ja jätkusuutlik omavalitsus, kes on avatud koostööle, järgib tasakaalustatud arengu põhimõtteid ja on orienteeritud inimesekesksusele.

TEGEVUSKAVA

Jrk nr	Tegevus	Tegevuse aeg	Võimalik rahastusallikas	Vastutaja
1	Ühisametnike palkamiseks koostöö naaberomavalitsustega	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
2	Seadusega nõutavate arenguliste dokumentide kaasajastamine ja koostamine	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
3	Vallavalitsuse hoone energiatõhususe tõstmine (soojustus, küte, ventilatsioon)	2014 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
4	Külaelu ja seltsitegevuse toetamine	2013 – 2019	Leader-programm, valla eelarve	Vallavalitsus, külavanemad
5	Valla infolehe väljaandmine vähemalt kord kuus	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
6	Valla mainekujunduse töörühma moodustamine ja töölerakendamine	2013	Valla eelarve	Vallavalitsus
7	Osalemine omavalitsuste ühinemise uuringutes	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus, MTÜ Võrumaa Omavalitsuste Liit
8	Koostöö naaberomavalitsustega	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
9	Osalemine MTÜ Võrumaa Omavalitsuste Liit ja MTÜ Eesti Maaomavalitsuste Liit töös	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
10	Osalemine MTÜ-de Võrumaa	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus

	Partnerluskogu ja Terve Võrumaa töös			
11	Koostöö lepingupartneriteks olevate omavalitsustega Eestis ja väljaspool	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
12	Aasta jooksul sündinud laste ja nende vanemate tunnustamine (detsembris)	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
13	Tublide vallaelanike tunnustamine (Vabariigi aastapäeval)	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
14	Kodukandipäevade korraldamine	2016	Valla eelarve, erinevad fondid	Vallavalitsus

4. Majanduskeskkond

4.1. Ettevõtlus

Äriregistri andmetel on Mõniste vallas registreeritud 30 äriühingut, neist likvideerimisel, kustutatud või pankrotis on kuus äriühingut. Peamised tegevusalad on põllumajandus, puhkemajandus ja turism ning puidutöötlemine.

Mõniste vallas tegutseb 76 füüsilisest isikust ettevõtjat. Enim tegutseb FIE-sid põllumajanduses, mitmel tegevusalal tegutseb 23 inimest. Varstu vallas on registreeritud füüsilisest isikust ettevõtjaid 89, Antsla vallas 191 ja Taheva vallas 43.

Majandustegevuse registris on registreeritud ettevõtjad, kes tegutsevad erinõuetega tegevusaladel. Hulgikaubandusega tegelejaid on Mõniste vallas registreeritud kolm, jaekaubandusega tegeleb kuus ja teenindusega kolm ettevõtjat. Toitlustamisteenuse osutamiseks on ühekordseid registreeringuid tehtud ajavahemikus 2008 – 2011 32 korral ja kaubanduse korraldamist registreeritud 13 korral. Müügipileteid on samas ajavahemikus vallavalitsus väljastanud seitse.

Planeeringus Eesti 2030+ on jõutud järeldusele, et ka järgnevatel aastatel jätkub rahvastiku ümberpaiknemise (eriti noorte ränne maalt linnadesse) ja asustussüsteemi siseste proportsioonide muutumine madalamal hierarhia tasandil paiknevate keskuste kahjuks ja suuremate keskuste kasuks. Loomulike arengute jätkudes ei saa eeldada juba olevate suurte vahede vähenemist sissetulekute taseme, töö- ja õpivõimaluste, teenuste mitmekesisuse, liikumisvõimaluste jm osas ega ka geograafilist pööret nendes koondumisprotsessides. Samasugust keskus-perifeeria mustrit näitab ka uute ettevõtete ja töökohtade teke. Kindlasti tuleb asustuse tuleviku prognoosides silmas pidada, et Eesti inimeste liikuvus ja liikumise vajadus on märgatavalt kasvanud. Töökohad paiknevad tihti eemal elukohtadest, mis tingib vajaduse igapäevaselt liikuda. Samal ajal ei ole seda toetanud ühistranspordi areng, mistõttu ongi inimesed sageli töö käimiseks sunnitud kasutama autot.

4.2. Ehitustegevus

Ehitustegevust viimase nelja aasta jooksul Mõniste vallas iseloomustab tabel 3. Projekteerimistingimused elamu projekteerimiseks on väljastatud viimase nelja aasta jooksul kokku kümme, ehituslubasid neli ja kasutuslubasid üks. Majapidamishoonete rajamiseks on väljastatud projekteerimistingimused viie hoone jaoks, kirjalik nõusolek kaheksal juhul, ehitusluba on välja antud viie hoone ehitamiseks ja kasutusluba väljastatud kahele hoonele. Põllumajandushoonete projekteerimistingimusi on välja antud 15, neist 13 aastatel 2008 – 2009. Kirjalik nõusolek põllumajandushoone püstitamiseks on antud kolmel korral. Ehituslubasid põllumajandushoonete rajamiseks on välja antud 20 ja kasutuslubasid neli. Vee- ja kanalisatsioonirajatiste ehituse projekteerimistingimusi on väljastatud üheksa, kirjalik nõusolek on antud kaheksal korral, ehituslubasid on väljastatud üheksa ja kasutuslubasid kolm. Tehnovõrkude rajamiseks on projekteerimistingimusi väljastatud 14, kirjalik nõusolek tehnovõrkude rajamiseks on väljastatud kahel korral, ehituslubasid on välja antud 15 ning kasutuslubasid samuti 15.

	2008	2009	2010	2011	Kokku
projekteerimistingimuste väljastamine	12	19	20	21	72
kirjalik nõusolek väikeehitistele	12	10	3	3	28
ehitusluba	26	11	18	20	75
kasutusluba	11	9	5	11	36

Tabel 3. Ehitustegevusega seotud projekteerimistingimuste, kirjalike nõusolekute, ehitus- ja kasutuslubade väljaandmine aastatel 2008 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Mõniste Vallavalitsusele väljastatud ehitusload on olnud seotud Posti kinnistu kanalisatsiooniühenduse ehitamisega, ohtlike jäätmete hoidla rajamisega, Karisöödi pargi trepi, silla ja purde ehitusega, samuti ühisveevärgi rekonstrueerimisega Saru, Mõniste ja Kuutsi külates.

Mõniste vallale kuulub üheksa korteriomandit, neist viis asuvad KÜ Mõniste Elulõng majas, üks KÜ Lämmi majas ja üks Saru KÜ Mesitaru majas. KÜ Mõniste Elulõng majas asuvates korterites on hambaravi kabinet, perearstikeskus, Mõniste Raamatukogu ja Mõniste postkontor. KÜ Lämmi majas on sotsiaalkorter. 2012. aasta lõpus on planeeritud nende müük, sest valmib Mõniste Sotsiaal- ja tervishoiukeskus, kuhu on planeeritud ruumid vastavate teenuste osutamiseks.

Poolelioleva menetlusega munitsipaalomandisse taotletavaid maatükusi oli 2012. aasta alguse seisuga kuus: Mõniste vallamaja, Vastse-Roosa surnuaia, Mõniste küla biotiikide, Mõniste ja Saru küla pumbajaama ning Karisöödi pargi (koos ½ kontorihoonest) maa.

Mõniste valla üldplaneeringu kohaselt on plaanis munitsipaliseerida veel Ed. Von Wulfi matmispaiga, nn Karude kolmnurga, nn ujula vundamendi alune ja ümbrus, Saru lauathase veepuhastusala, Saru küla vana bensiinijaama, Kuutsi külas Mehkal vanade ehituskruntide maad.

Varstu vallas on aastatel 2006 – 2010 väljastatud projekteerimistingimusi 33, ehituslubasid 52 ja kasutuslubasid 26. Antsla ja Taheva valla arengukavades andmed ehitusvaldkonna lubade kohta puuduvad.

Planeeringus Eesti 2030+ on eesmärgiks seatud, et uute ehituspiirkondadena tuleb kasutusele võtta eeskätt linnade „kontaktalad“, kus ühendamine linna kommunaal- ja ühistranspordivõrgustikega on lihtsam või suunata ehitus linnade tagamaal paiknevatesse suurematesse asulatesse, tihendades neid ning kasutades ära nende potentsiaali. Vältida tuleb tiheasustuse kandumist muus mõttes väärtuslikele aladele (kaitsealad, rohevõrgustiku tuumalad ja koridorid, väärtuslikud põllumaad jms).

Mõniste valla üldplaneeringu kohaselt on elamualade reserveerimisel arvestatud juba olemasolevaid elamupiirkondi, sotsiaal- ja teenindusasutuste paiknemist ning olemasolevat ja potentsiaalset tehnovõrgustikku. Nii elamu-, mäetööstus-, äri- kui ka tootmismaa juhtfunktsiooniga maaüksused on määratud Mõniste valla üldplaneeringus (kehtestatud 17.05.2011).

Detailplaneeringu kohustusega alaks on määratud Mõniste külas asuv kompaktsed hoonestusega maa – ala.

2011. aastal kehtestati Metsavenna, Laane, Saeveski ja Veski maaüksuste detailplaneering, mille tellis Metsavenna talu. Planeeringu eesmärgiks on alal turismiteenust pakkuva Metsavenna talu ruumilise arengu põhimõtete määramine, muuhulgas kavandatakse Vaidva jõel oleva Vastse – Roosa vesiveski rekonstrueerimist hüdroelektrijaamaks, milline tegevus on olulise keskkonnamõjuga.

4.3. Vee- ja jäätmemajandus

4.3.1. Ühisveevärk ja –kanalisatsioon

Mõniste valla olemasolev ühisveevärk ja –kanalisatsioon arendati valla territooriumil välja peamiselt aastatel 1960 – 1990, seega enne Eesti Vabariigi taasiseseisvumist. Heitveetorustiku kogupikkus on 2008. aastal kinnitatud Mõniste valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kavas toodud andmetel 2,7 km. Joogivee torustiku kogupikkus on 2012. aastal lõppenud rekonstrueerimisprojektide järel ca 4,55 km (Sarus 1 398,5 m, Mõnistes 2 852 m Andrusel ca 150 m ja Kuutsil 150 m). Mõniste valla territooriumil on Keskkonnaregistri andmetel 33 puurkaevu.

Kuutsi külla rajati puurkaev 2008. aastal, 2011. aastal rajati pumplahoone, pesti puurkaev läbi ning rajati trass. Mõniste külas rekonstrueeriti biotiigid aastatel 2007 – 2008. Mõniste ja Saru külas ehitati 2011. aastal pumplahooned. 2012. aastal rekonstrueeriti Mõnistes ja Sarus veetrassid. Kõik veemajandusega seotud investeeringud on tehtud SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetuse abil. Kulutusi selgitab tabel 4.

	maksumus	omaosalus	KIK toetus	teostamise aasta
Mõniste	247 396	51 415	195 981	2012
Saru	185 492	31 996	153 496	2012
Kuutsi	24 355	4 860	19 495	2011
kokku	457 243	88 271	368 972	

Tabel 4. Ühisveevärgi rekonstrueerimise projektide maksumus 2011 – 2012 eurodes. (Mõniste Vallavalitsus)

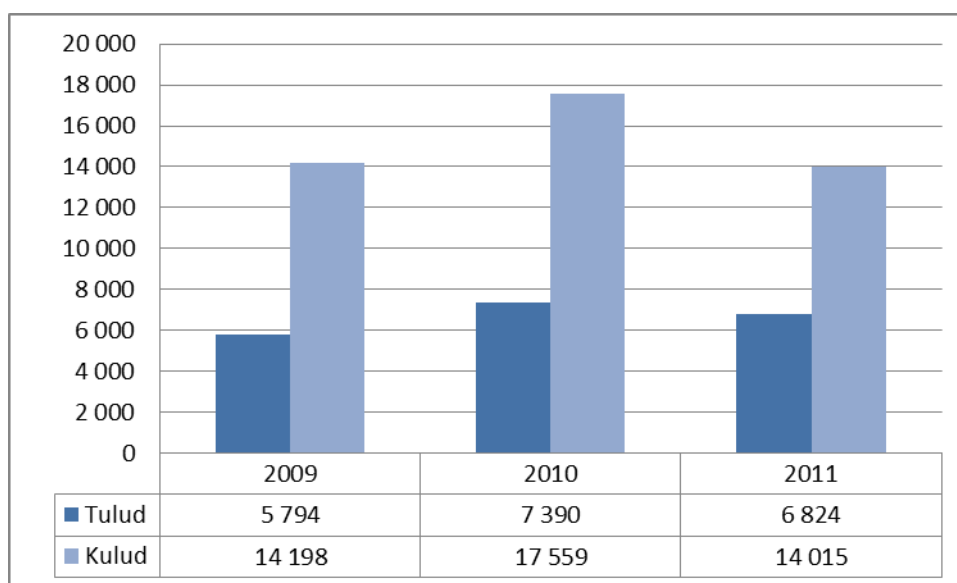
Mõniste vallas on vee – ettevõtjaks Mõniste Vallavalitsus. Mõniste Vallavolikogu on 2012. aasta augustis otsustanud algatada „Konkurentsiseaduse“ alusel ning Vabariigi Valitsuse 25. septembri 2001 määruse nr 303 „Eri- või ainuõiguse andmiseks avaliku konkursi korraldamise kord“ sätestatud korras Mõniste, Saru (hõlmab nii Saru lauatahase kui Andrusse ühisveevärki ja –kanalisatsiooni) ja Kuutsi küldes asuva Mõniste valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooniga hõlmatud aladel vee – ettevõtja määramiseks avaliku konkursi. Konkursi võitnud vee – ettevõtjale antakse ainuõigus vee – ettevõtjana tegutsemiseks konkursi tulemuste kinnitamisest 5 aastaks.

Mõniste, Antsla, Taheva ja Varstu vallas kehtivatest vee- ja kanalisatsiooniteenuste hindadest annab ülevaate tabel 5.

Vee- ja kanalisatsiooniteenuste hind eurodes m ³ kohta	vesi	kanalisatsioon
Mõniste	0,64	0,45
Antsla	1,02	1,38
Taheva	1,02	0,89
Varstu	0,65	0,72

Tabel 5. Vee- ja kanalisatsiooniteenuste hinnad eurodes Mõniste, Antsla, Taheva ja Varstu vallas 2012. aastal.

Vee- ja kanalisatsiooniteenuse osutamisele on kulutatud viimasel kolmel aastal üle kahe korra rohkem, kui teenuse osutamisest on tulusid laekunud (joonis 5).

Joonis 5. Vee- ja kanalisatsiooniteenuse osutamise tulud ja tehtud kulutused eurodes 2009 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Hajaasustuse veeprogrammi raames on aastatel 2007 – 2011 toetatud 40 majapidamist, sh ehitatud neli puurkaevu, seitse salvkaevu, 23 veetrassi, puhastatud 10 salvkaevu, soetatud veetötlusseadmeid ning pumpasid. Kokku on aastatel 2007 – 2011 investeeritud hajaasustuses elavate elanike joogiveega varustamise parandamisele 183 243 eurot.

Antsla vallas on hajaasustuse veeprogrammist aastatel 2008 – 2009 toetatud 22 majapidamise joogiveega varustamise parandamist, Taheva vallas 21, Mõniste vallas 17. Ühisveevärgi- ja kanalisatsioonivõrgu arendamise on kõik kolm naaberomavalitsust seadnud oma arengukavades prioriteetideks. Kõige enam on tarbijaid Antsla vallas ning seal on ka kõige enam investeeritud sellesse valdkonda.

Mõniste valla üldplaneeringu kohaselt on ühisveevärgi ja -kanalisatsioonitrassidega hõlmatud piirkondadeks planeeritud:

- Mõniste küla vee- ja kanalisatsiooni süsteemiga hõlmatud maa
- Saru küla (Saru Lauatehas) vee- ja kanalisatsiooni süsteemiga hõlmatud maa
- Kuutsi küla ühisveevärgiga hõlmatud ala

- Kuutsi külas Mehkal ühisveevärgiga hõlmatud ala (potentsiaalne)
- Saru külas Andrusel ühisveevärgiga hõlmatud ala
- Potentsiaalsed kanaliseeritavad piirkonnad on veel Kuutsi külas, (ka Mehkal) ja Saru külas Andrusel
- Tuletõrje veevõtukoerad asuvad Kuutsi ja Mõniste külades.

4.3.2. Jäätmemajandus

Mõniste valla jäätmehoolduseeskiri kehtestati 2007. aastal. Jäätmeseaduse järgi võib kohalik omavalitsus jätta hajaasustusega piirkonnas jäätmeveo korraldamata, kui jäätmeveo korraldamine on ülemäära kulukas ja sellega ei kaasne tervise- ja keskkonnanriske. Jäätmehoolduseeskirjas on kirjeldatud erinevate jäätmete käitlemine.

Mõniste vald on rajanud ohtlike jäätmete kogumispunkti 2009. aastal. Investeeringu kogumaksumus oli 14 982 eurot, millest SA Keskkonnainvesteeringute Keskuse toetus oli 90%. Alates 2007. aastast on korraldatud üks või kaks korda aastas ohtlike ja suurjäätmete kogumisringe. Ohtlike jäätmete kogumisringe on toetanud SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. AS Epler & Lorenz on Mõniste valla ettepanekul lisanud ohtlike jäätmete käitluslitsentsile käitluskojana Mõniste valla ohtlike jäätmete kogumispunkti.

MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsiooni segapakendi konteinerid mahuga 2,5 m³ asuvad Kuutsi külas koolimaja juures ja Saru kaupluse juures. MTÜ Eesti Pakendiringlus segapakendi konteiner mahuga 3 m³ asub Saru lauatehas kaupluse juures ja konteiner mahuga 2,5 m³ asub Mõniste KÜ Elulõng maja ees.

Mais 2010 võttis Mõniste Vallavolikogu vastu Võrumaa omavalitsusüksuste ühise jäätmekava aastateks 2010 – 2014. Dokumendi kohaselt on omavalitsuste lõikes jagatud jäätmekäitluse korraldamine järgmiselt: Umbsaares on ümberlaadimisjaam, Mõnistes ja veel viies omavalitsuses asub ohtlike jäätmete kogumispunkt, Varstus lisaks viiele omavalitsusele jäätmejaam, Antslas, Rõuges ja Vastseliinas kompostimisplatsid. Korraldatud jäätmeveoga liituvad kõik maakonna omavalitsused alates 2014. aastast, selleks korraldatakse ühine hange. Investeeringuna on jäätmekava järgi Mõniste valda koostöös Varstu vallaga ette nähtud rajada kompostimisplats, rahastajatena on ära toodud KIK ja kohalikud omavalitsused ning maksumuseks hinnanguliselt 64 000 kuni 320 000 eurot. Kava kohaselt on hajaasustusse planeeritud jäätmekogumispunktid, mille eeldatavaks maksumuseks on 3 200 kuni 6 400 eurot ühe punkti kohta.

Naaberomavalitsustest Taheva ja Antsla vallas toimub korraldatud jäätmevedu, Varstu vallas toimitakse sarnaselt Mõniste vallaga, kus korraldatud jäätmevedu ei toimu. Samas on korraldatud jäätmevedu Varstu valla arengukavas planeeritud tegevusena kirjeldatud.

4.4. Telefoniside, internet, postiteenused

Telefoniside teenuseid pakub Mõniste valla territooriumil Elion Ettevõtted AS, mobiilside operaatoriteks on peamiselt EMT AS, Elisa Eesti AS ja Tele2 Eesti AS. EMT AS-il oli Mõnistes 2012 jaanuari seisuga lepingulisi kliente 333, neist 299 on erakliendid ja 34 ärikliendid. Neile lisandusid kõnekaartide kasutajad, keda EMT AS hinnangul on ca 110. Teised operaatorid ei olnud nõus oma klientide arvu avaldama.

Postiteenust osutab Eesti Post AS Mõniste postkontoris, kus soovijatel on võimalik kasutada ka SEB panga teenuseid. Swebanki pangabuss peatub Saru lauatehase parklas graafiku alusel korra kuus.

Mõniste vallas on neli avalikku internetipunkti: Saru külas Kuutsi raamatukogu laenutuspunktis, Kuutsi Raamatukogus Kuutsi külas, Mõniste Raamatukogus Mõniste külas ja Vaste – Roosa külas Metsavenna kaupluses.

24. augustil 2011 käivitus esimene osa kogu Eestit katma hakkavast kiire interneti võrgust EstWin, mille trass ELA003 (<http://www.elasa.ee>) läbib ka Mõniste valla territooriumit. Tänu sellele on internetiühendus kiirenenud olenevalt tarbija asukohast 5 – 20 korda. Vastavalt Eesti Lairiba Arenduse Sihtasutuse püstitatud eesmärkidele peab aastaks 2015 peab olema valmis fiiberoptiliste kaablite võrk, mis jõuab kõikide asulateni Eestis. Selle tulemusena peavad 98% majapidamistest, ettevõtetest ja asutusest olema võrgule lähemal kui 1,5 km. Võrgu pakutavaid võimalusi saavad hakata võrdselt kasutama kõik sideteenuste operaatorid, pakkudes selle kaudu teenuseid oma klientidele.

4.5. Ühistransport

Mõnistest saab ühistranspordiga sõita maakonnakeskusesse Võrru 5 korda päevas. Enamasti läbivad bussid 38 km vahemaa umbes ühe tunniga, üks liin aga sõidab Antsla kaudu ja Võrru jõudmiseks kulub kaks ja pool tundi. Valka on võimalik sõita kaks korda päevas.

Õpilaste transport on Mõniste vallas korraldatud teenuse ostmisega.

Mõniste valla üldplaneeringu koostamise käigus läbiviidud elanike küsitluse andmetel (märts 2007) bussivõrgu kohta oli vastanutest vaid kolmandik ühistranspordi korraldusega rahul. Rahulolematute ettepanekud bussiliikluse parandamiseks olid väga erinevad: marsruuttaksod valla piirides ja Võru linnaga ühenduseks; suveperioodil, kui õpilasi ei veeta, käivitada bussiliinid valla piirides jne. Edasist arengut soosiks bussiliini käivitamine Mõniste ja Ape vahel.

4.6. Teed ja sillad

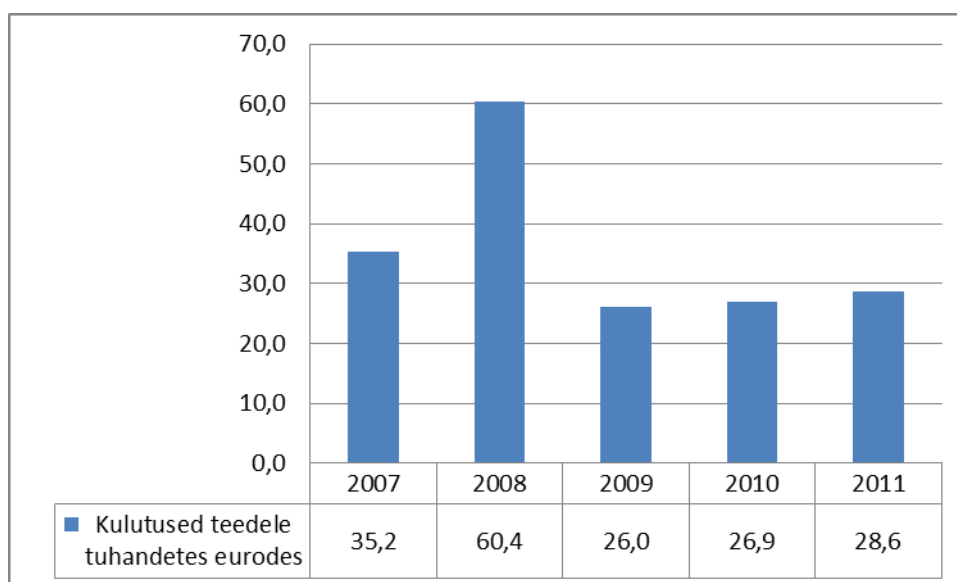
Riikliku teederegistri andmetel on Mõniste valla territooriumil kohalikke teid 98,39 km, sealhulgas kattega (asfaltbetoon, mustkate) teid 1,41 km ja katteta ehk

kruusakattega teid on 97,53 km. Riigimaanteedele pikkuseks on 68,06 km, sealhulgas mustkattega 21,86 km ja kruusakattega 46,19 km.

	teede pikkus m	Truubid		sillad	
		tk	jm	tk	jm
Vald	58 730	65	631,4	4	46,5
RMK	17 210	13	118,6	3	39,5
Muud	21 715	67	447,3	4	63,9
Riik	68 055				
	165 710	145	1197,3	7	103,4

Tabel 6. Teed, truubid, sillad. (Mõniste Vallavalitsus)

Mõniste valla teed inventeeriti 2005. aastal (tabel 6). Hilisemal perioodil on teede hooldus- ja remonttööde planeerimisel lähtutud võimalustest ning teetööde kavast, mis eelarve koostamise käigus üle vaadatakse. Kulused valla teedele aastatel 2007 – 2011 iseloomustab joonis 6.

Joonis 6. Mõniste valla kulud tuhandetes eurodes teede hoolduseks ja remondiks 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Riigieelarvest eraldati enim toetust 2008. aastal. Viimasel kolmel aastal on valla kulused teedele olnud samal tasemel.

4.7. Elektrienergia

Mõniste valla territooriumil asub 46 alajaama, mille koguvõimsus on 5,3 MVA. Praegune orienteeruv tarbimine on 2,0 MW. Elektrienergia kättesaadavus vallas on rahuldav. Probleeme võib tekkida kaugemates kohtades pingega.

Mõniste ja Saru küla tänavavalgustus on ebarahuldavas seisus. Enamik valgustitest on võrgust välja lülitatud, kuna need on amortiseerunud. Tänavavalgustus põleb vaid hädavajalikes kohtades. Perspektiivis vajavad Saru ja Mõniste küla tänavavalgustid väljavahetamist energiasäästlikumate vastu.

4.8. Valdonna SWOT analüüsi kokkuvõte

Tugevused: tihe ja suhteliselt heas korras teedevõrgustik; elektrienergia ressurs on piisav, kasutusel on ca 1/3 võimsusest; kiire interneti valmidus; 2012 aasta jooksul lõpetatakse Saru ja Mõniste ühisveevärgiprojektid, mis tagab elanikele kvaliteetse joogivee; hajaasustuse veeprogramm on hästi toiminud; Mõniste vallas elavad ettevõtlikud inimesed (ettevõtjateks on ca 10% elanikest); olemas on turismiobjektid (muuseum, Metsavenna talu, Alaveski loomapark, lõunatipp jne) ja arenguks sobiv looduskeskkond; tegutsevad tugevad ettevõtted; piirkond on turvaline.

Nõrkused: tiheasustusalade kanalisatsioonisüsteemid on amortiseerunud; investeeringud on tõmbekeskuste kauguse ja hajaasustuse tõttu väga kallid; teedevõrgustikus on suur osakaal kruusakattega teedel; elektri võrguteenuse kvaliteet on kohati halb, tootmise ja teeninduse arenguks ei ole sobivaid ruume; puudus on kvalifitseeritud tööjõust; probleemiks on turgude kaugus, logistiliselt on asukoht halb; põllumajandusmaad on kõik kasutusele võetud, puudub põllumajandustoodangu töötlemine.

Võimalused: Interneti lairiba võimaluste ärakasutamine; elamuehituseks sobilike piirkondade ettevalmistamine (digiöko küla); ühisveevärgi- ja kanalisatsiooniteenuse osutamiseks vee-ettevõtja leidmine; elektrienergia varustamise parandamiseks õhuliinide vahetamine maakaablite vastu; kaugtöö kohtade väljaehitamine koolimaja vanas hoones; nišitoodete väljatöötamine (alternatiivkultuuride nt ravim- ja maitsetaimede kasvatamine, põllumajandussaaduste ümbertöötlemine, ühisköögid jne); tööstusala või multifunktsionaalse ettevõtluskeskuse loomine ning valmisolek ettevõtjate paremaks teenindamiseks; ettevõtjate tegevuse reklaamimine; Lätist pärineva võõrtööjõu kasutamine; geograafilise asukoha parem ärakasutamine turismi edendamiseks; hokikeskuse rajamine Vastse-Roosa koostöös Mõniste kooliga.

Ohud: Riiklikud investeeringud kohalike teede hooldamiseks ja rekonstrueerimiseks on vähenenud, tööd on kallid; loodusõnnetused (üleujutused jõgede kallastel, pikaajalised elektrikatkestused jmt); amortiseerunud õhuliinid on ohtlikud; elanikkond väheneb ja vananeb, noored ei tule enam tagasi; toetuste vähenemine võib kaasa tuua põllumajandustootjate tegevuse lõpetamise; suuremate ettevõtete tegevuse vähenemine; riigi regionaalpoliitika ei soosi majandustegevust hajaasustusega piirkondades.

4.9. Valdonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava

Aktiivne ja mitmekesine ettevõtlus on omavalitsuse arengu võtmeks. Mõniste vald väärtustab ettevõtlikke inimesi. Valla peamiseks ettevõtlusvaldkondadeks on liha- ja piimatootmine, teraviljakasvatus, puidutöötlemine ning turism.

Mõniste vald peab pöörama tähelepanu ettevõtlusinitsiatiivi igakülgsele toetamisele ja looma soodsad tingimused uute ettevõtete ja investeeringute tulekuks valda infrastruktuuride väljaarendamise näol. Oluline roll selles protsessis on koostööl ettevõtjate ja avaliku sektori vahel. Mõniste valla arengus on kesksel kohal inimene ja kogukonna heaolu.

Kvaliteetse elukeskkonna tagamisel on oluline roll tasakaalustatud ja jätkusuutlikul arengul. Mõniste vallal on oma edukomponendid, mille arendamine annab tõuke ka

teiste valdkondade arenguks. Nendeks on: arenev ja konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond; mitmekülgsed hariduse-, kultuuri ja spordivõimalused; mitmekesised puhkamise ja vaba aja veetmise võimalused. Edukomponentide areng, tugev infrastruktuur, sotsiaalne kaitse ja turvalisus ning säästva arengu põhimõtete järgimine loovad eelduse valla elukeskkonna kvalitatiivseks hüppeks.

Strateegiline peaesmärk:

Mõniste on soodsa ettevõtluskeskkonnaga vald, kus on olemas head tingimused investeerimiseks ja uute ettevõtete loomiseks. Mõniste valla elukeskkonda iseloomustavad märksõnad “digiöko” ja “mahe”.

TEGEVUSKAVA

Jrk nr	Tegevus	Tegevuse aeg	Võimalik rahastusallikas	Vastutaja
1	Digiöko kui elukorralduse lahtimõtestamine, digiöko arendamise kava koostamine	2013 – 2015	Valla eelarve, Leader programm	Vallavalitsus
2	Ühisveevärgi ja kanalisatsiooni arendamise kava elluviimine	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
3	Võimalike tööstusalade kavandamine (Saru, Kallaste, Mõniste külades)	2013 – 2019		Vallavalitsus
4	Valla teede hooldus ja remont vastavalt teehoiu kavale	2013 – 2019	Valla eelarve, ettevõtjad	Vallavalitsus
5	Ettevõtjate nõustamine, koolitused	2013 – 2019	Võrumaa Arenguagentuur	Vallavalitsus
6	Interneti lairiba potentsiaalsete kasutajate kaardistamine	2013 – 2014	Valla eelarve	Vallavalitsus
8	Mõniste ja Saru küla tänavavalgustuse rekonstrueerimine ja kaasajastamine energiasäästlikumaks	2014 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Vallavalitsus
9	Mõniste vallas asuvate korterelamute energiatõhususe tõstmine (soojustus, küte, ventilatsioon)	2015 – 2019	SA KredEx, korterite omanikud	Korteriühistud

5. Looduskeskkond ja heakord

5.1. Looduskeskkonna ja heakorra olukord

Mõniste valla territooriumi pindala on 17 653,3 ha. Sellest 9 920,9 ha ehk 56,2% on kaetud metsaga. RMK-le kuuluvat metsamaad on 9 319,2 ha. Looduslikke rohumaid on 1 738,5 ha ja haritavat maad 3 826,1 ha. Reformimata maad oli 2012. aasta augusti seisuga 1 046,9 ha.

Mõniste vallas asuvad Keskkonnaregistri andmetel järgmiste kaitsealuste liikide leiukohad: paksukojaline jõekarp, kalad (harjus, hink, tõugjas ja võldas), linnud (hüüp, rohunepp, sookurg, suurkoovitaja, teder, vaenukägu, valge – toonekurg, väike – konnakotkas, öösorr, kanakull, laanepüü), putukas vesihobu, roomaja kivisisalik, taimed (harilik kikkapuu, karukold, kaunis kuldking, kahelehine käokeel, künnapuu, järv – lahnarohi, pruunikas pesajuur, tähk – rapuntsel, balti sõrmkäpp, jalgtarn, metsvareskold ja roomav öövilge), nahkhiired (pargi-, põhjanahkhiir ja veelendlane). Lindude püsielupaigad on järgmised: metsise püsielupaiku on Mõniste vallas Karisöödis ja Villikes kaks, Koemetsas, Põrgujärvel, Singal ja Ubajärvel üks. Väike – konnakotka püsielupaigad Mõniste vallas on Koemetsas, Kuutsil, Luustojal, Perakonnus ja Sakurgis. Mõniste vallas asub kaks hoiuala: Peetri jõe hoiuala (5,6 ha) ja Vaidva jõe hoiuala (6 ha).

Üksikobjektina on kaitse all Karisöödi tamm Karisöödi külas. Mõniste vallas asuvad järgmised kaitsealad: Karula rahvuspark, mille kogusuurus on 12 299,5 ha; Koiva – Mustjõe maastikukaitseala 3 179,4 ha, Mõisamõtsa looduskaitseala 222,8, Mõniste mõisa park 14,6 ha, Peetri jõe maastikukaitseala 496,9 ha, Vastse-Roosa põlispuude grupp (puistu) 2,5 ha.

Mõniste valla peamised rohealad, mille hooldust rahastatakse vallaeelarvest, on:

- Mõniste park 9 ha;
- Karisöödi park 1,4 ha;
- Eesti Kodu mälestuskompleks;
- Karude kolmnurga maa – ala 1 ha;
- Mendise maa – ala 1,5 ha;
- Wulfi haua maa – ala 0,8 ha;
- Kuutsi endise postkontori maa – ala;
- Lõunatipu matkarada 2,5 km ;
- Saru lauatehase sissesõidutee 300 m;
- Saru biopuhasti ja ühiselamu imbväljaku ümbrus 0,2 ha;
- Mõniste biotiikide ümbrus 0,8 ha.

5.2. Valdakonna SWOT- analüüsi kokkuvõte

Tugevused: pargid on heakorrastatud ja hooldatud; rahvamaja, kooli, vallamaja ja teiste hoonete ümbrused on heakorrastatud; piirkonnas on puhas ja puutumatu loodus; vallas ei ole keskkonnaohtlikku tööstust; on olemas ohtlike jäätmete kogumispunkt, toimib pakendite kogumine; veekogudes ei ole reostust.

Nõrkused: jäätmevedu on hajaasustuses kallis, praegu korraldamata; silma riivavad lagunened ja mahajäetud hooned ning heakorrastamata eravaldused, samuti jätkuvalt riigi omanduses olevad maad; teeääred on niitmata; põllumajandustootmise jäätmed reostavad loodust (silokiled, väetisekotid jmt).

Võimalused: jäätmeveo korraldamine koostöös naaberomavalitsustega; loodusradade korrastamine; looduse atraktiivsemaks muutmine kasutades toetusi investeeringuteks (kalatrepid, loodusvaated jmt); loomade jälgimise võimaluste loomine (nn kakukaamera); tootjate ja elanike teadlikkuse tõstmine info- ja teabepäevade korraldamisega.

Ohud: hajaasustuses on jäätmete vedu kallis; kaitsealade reeglid karmistuvad, loodust kaitstakse selliselt, et inimesel tuleb kaitsealalt lahkuda; kaevandusalade kasutusele võtmisega tekib oht keskkonnale; reostusallikateks on loomafarmid.

5.3. Valdonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava

Vallas tuleb korrastada vaatamisväärsed objektid, lõpule viia valla turismiobjektide teeviitadega varustamine ning paigutada peamistele sissesõiduteedele valla kaardid. Arendamist vajab valla turismiinfrastruktuur, mis soodustaks teenindussektori (eriti majutus- ja toitlustuskohtade) teket.

Valla mitmekesine loodus pakub häid võimalusi loodus-, matka- ja seiklusturismi teenuste osutamiseks.

Strateegiline peaesmärk:

Mõniste on rikkaliku ajaloo- ja kultuuripärandiga ning looduskaunite paikadega vald, pakkudes mitmekülgseid võimalusi vaba aja sisustamiseks ja meeldejäeva puhkuse veetmiseks.

TEGEVUSKAVA

Jrk nr	Tegevus	Tegevuse aeg	Võimalik rahastusallikas	Vastutaja
1	Erinevad tegevused elanike keskkonnateadlikkuse tõstmiseks	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
2	Suuremõõtmeliste ja ohtlike jäätmete kogumise korraldamine	2013 – 2019	Valla eelarve, KIK	Vallavalitsus
3	Korraldatud jäätmeveole üleminek koostöös naaberomavalitsustega	2013 – 2014		Vallavalitsus
4	Mõniste valla rohealade hooldamine ning vajadusel rekonstrueerimine	2013 – 2019	Valla eelarve, KIK	Vallavalitsus
5	Looduskaitsealuste Mõniste ja Karisöödi parkide hooldamine	2013 – 2019	Valla eelarve, KIK	Vallavalitsus

6	Saru ristipuude säilitamine, kaitse alla võtmine	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
7	Vastse – Roosa kalmistu hooldamine, kasutuseeskirja koostamine	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
8	Miljööväärtuslike vaadetega loodusobjektide kaardistamine koostöös maaomanikega	2013 – 2019	Valla eelarve, maa omanikud	Vallavalitsus
9	Viidamajanduse korrastamine, turismikaartide paigaldamine	2013 – 2019	EAS, valla eelarve	Vallavalitsus

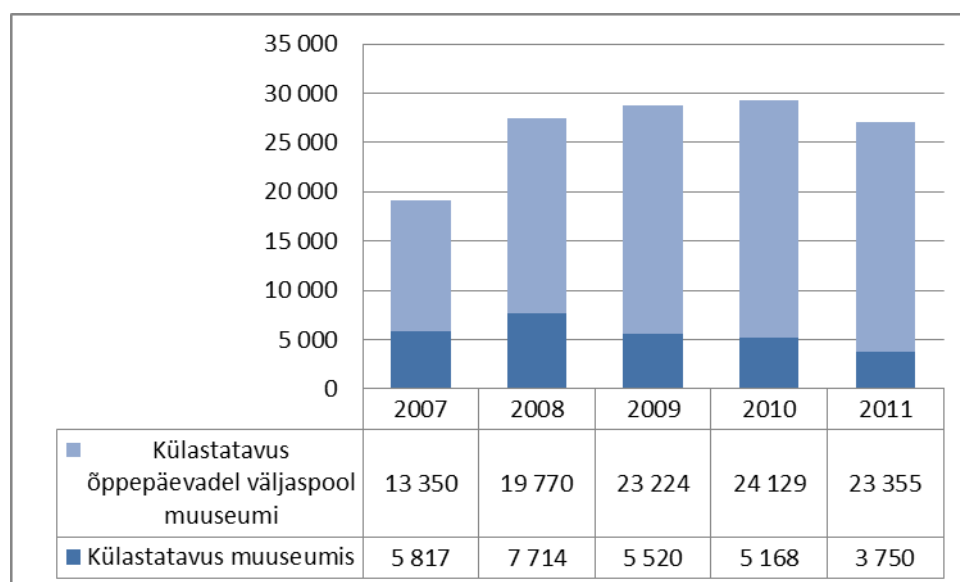
6. Kultuur, haridus ja noorsootöö

6.1. Kultuur

6.1.1. Mõniste muuseum

Mõniste muuseum asub Kuutsi külas. Muuseum on asutatud 22. oktoobril 1948. aastal, oma praegusesse asupaika kolis see 6. veebruaril 1955. aastal. 24. aprillil 1957. aastal anti muuseumile riikliku muuseumi õigused ning 28. jaanuarist 1961 on Mõniste muuseum Dr. Fr. R. Kreutzwaldi Memoriaalmuuseumi filiaal.

Mõniste valla ja Mõniste muuseumi ühisüritustel – Päkapi kumaal ja Munapühade üritustel – tutvustatakse Mõniste piirkonna ajalugu ja kombeid kaasaegses vormis. Muuseumi õppepäevadel tutvustatakse mingit kindlat ajaloolõiku või talutööd. Õppepäevi viiakse läbi ka väljaspool muuseumi.

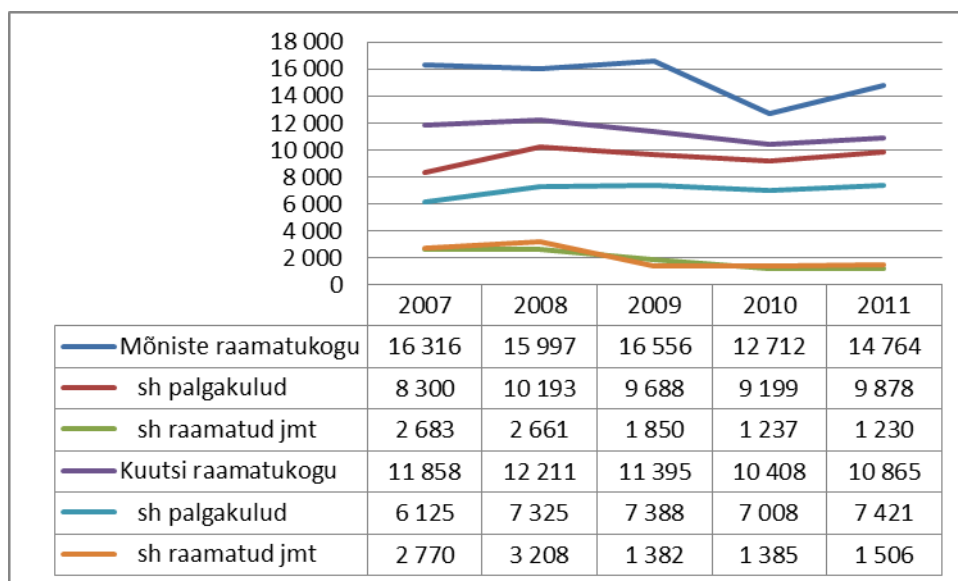
Joonis 7. Mõniste muuseumi ja õppepäevade külastajate arv aastatel 2007 – 2011. (Mõniste muuseum)

Muuseumi külastatavust selgitab joonis 7. 2011. aastal remonditi muuseumi peahoonet ning seetõttu oli kohapealne külastatavus eelmiste aastatega võrreldes pisut väiksem, kuna sügisperioodil ei korraldatud teemapäevi.

6.1.2. Raamatukogud

Mõniste vallas on kaks raamatukogu. Kuutsi Raamatukogu on üks Eesti vanemaid, asutatud 1870. aastal. Raamatukogu asub Mõniste koolimaja vanema osa teisel korrusel. Lugejateks on nii õpilased kui ka piirkonna elanikud. Mõniste Raamatukogu asub Mõniste külas ning teenindab sealse piirkonna elanikke. 2012. aasta lõpus, kui valmib Mõniste Sotsiaal- ja Tervishoiukeskus, kolib raamatukogu sealsetesse ruumidesse.

Mõniste Raamatukogus on raamatuid 10 115 ja Kuutsi raamatukogus 11 717 ühikut. Raamatukogud on lisaks oma põhifunktsioonile ka sotsiaalse suhtlemise kohad. Mõlemas raamatukogus on avalik internetipunkt. Kohallaenutust kasutatakse agaralt õpilaste poolt, kes koostavad referaate või uurimistöid.

Joonis 8. Raamatukogude kulud eurodes aastatel 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus).

Mõniste valla raamatukogude kulusid ajavahemikul 2007 – 2011 iseloomustab joonis 8. Raamatukogude kulud olid 2010. aastal eelnevate aastatega võrreldes väiksemad, seoses üldise kokkuhoiu vajadusega. Raamatute ja teavikutega seotud kulud on mõlemal raamatukogul vähenenud peaaegu poole võrra.

6.1.3. Mõniste Rahvamaja

Mõniste Rahvamaja ehitamist alustati 1932. aastal Mõniste Haridusseltsi eestvedamisel. Maja valmis 1940. aasta sügisel ja avati oktoobripühade ajal juba võimul oleva Nõukogude valitsuse poolt. 2008. aasta juunis taasavati hoone peale põhjalikku rekonstrueerimist. Mõniste Rahvamaja hoone kuulub Riigi Kinnisvara AS-ile ning Mõniste vald kasutab seda kapitalirendi lepingu alusel 2038. aastani. 2011. majandusaasta aruande järgi oli seisuga 31. detsember 2011 kapitalirendikohustuste jääk 963 015 eurot.

Rahvamaja on olnud kohaliku elu kultuurikandjaks läbi aegade. Ringidest võtab osa ligi sada inimest. Kõiki neid ühendab huvi tantsu, laulu, pilli-, ja näitemängu vastu. Nad rikastavad kohalikku kultuurielu mitmesugustel sündmustel: eakate päev, erinevad stiilipeod, tantsuõhtud, kontserdid, teatrietendused jne. Mõniste Rahvamaja on 70-aastase ajaloo jooksul juhtinud 18 inimest, neist kõige kauem, 26 aastat, Kalju Raag. Kuni 2003. aastani (samuti aastatel 2007 – 2008) töötas rahvamaja juhi kõrval ka kunstiline juht. 2012. aastal töötavad rahvamajas lisaks juhatajale koristaja ja töömees.

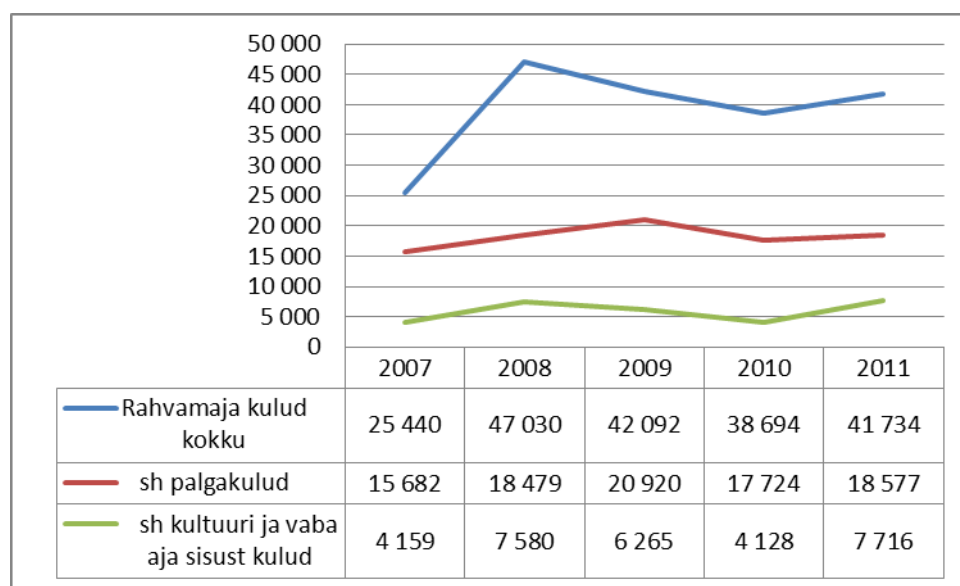
Mõniste rahvamajas tegutseb 2012/2013 hooajal Mehkamaa memme – taadi tantsurühm Mehkarid, laste rahvatantsurühm Mürakarud, naisrahvatantsurühm Hipp,

segarahvatantsurühm, Laulvad memmed, kapell, trio, aeroobikarühm ja kaks näiteringi.

Lauljad on osalenud Missos toimuvatel Võrumaa vokaalansamblite päevadel, memmede – taatide kevadpeod toovad kokku ka naabervaldade eakad taidlejad. 2011. aastal toimus Kuutsil Võrumaa memme – taadi pidu. Aastas toimub keskmiselt 8 tantsuõhtut ja külastajaid on nii koduvallast, kui ka väljastpoolt. 2009. aastal osalesid naisrühm HIPP ja segarühm XVIII tantsupeol „ÜhesHingamine“. Igal aastal osalevad tantsurühmad Võru maakonna tantsupeol Kubijal. 2011. aastal osales laste rahvatantsurühm Mürakarud XI Noorte laulu- ja tantsupeol „maa ja ilm“ ning naisrühm Hipp I Eesti Naiste Tantsupeol „NaiseLugu“. Lastele on korraldatud kolme aasta jooksul 4 laagrit. Mürakarud saavutasid I kategooria, mis tegi rõõmu nii tantsijatele, kui ka vanematele. Aastal 2012 osaleti Soome-Eesti tantsupeol.

Rahvamajal on sõprussidemed Kihnu, Mulgimaa, Jõgevamaa ja Apega. Kõik rahvamaja rühmad osalesid 2010. aastal Kihnu Merepäevadel. Mõniste Mehkarid ja Mürakarud osalesid 2011. aastal Võhma Künlavabriku „Romantilisel jõululaadal“ ja 2012. aasta augustis Kala- ja Veefestivalil Jõgevamaal, Kasepää. Naisrühm Hipp ja segarühm osalesid juunis Põlvas toimunud Kagu – Eesti I tantsupeol „Elu keset küla“. 30. septembril 2012 toimus Mõnistes suur piiriäärne sügislaat koos Apega ühisprojekti raames.

Aastal 2013 toimub Mõniste rahvamajas maakondlik maateatripäev, Mehkamaa memmed – taadid tähistavad oma 20. juubelit, eakate päev toimub 5. korda.

Joonis 9. Mõniste rahvamaja kulud eurodes aastatel 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Mõniste rahvamaja kulusid iseloomustab joonis 9. Mõniste Rahvamaja kulud kasvasid 2008. aastal seoses rekonstrueeritud hoone kasutuselevõtuga. Palgakulud on olnud samas suurusjärgus, kuid kultuuri ja vaba aja sisustamise kulud erinevad aastate lõikes peaaegu kaks korda.

6.2. Haridus ja noorsootöö

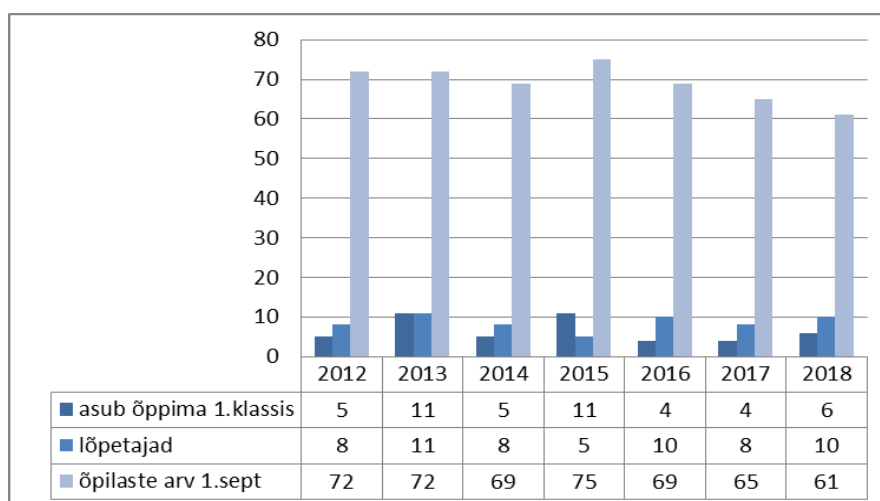
6.2.1. Haridus

Kooliharidust on Mõnistes antud juba 1739. aastast. Praegune Mõniste Kool asub Kuutsi külas kahes omavahel ühendatud hoones, millest vanem on ehitatud 1898. aastal. Koolimaja uus hoone valmis 2000. aastal ning on ehitatud kaasaja nõudeid silmas pidades. Alates 2004. aasta sügisest töötab kooli ruumides Kuutsi raamatukogu. 2005. aastal ühendati Mõniste Põhikool ja Mõniste Lasteaed. Kahe asutuse liitmisel tekkis Mõniste Kool. Tänapäevane kool on kahe liitühema ja 9 klassikomplektiga munitsipaalkool, mille ülesanne on tagada kõigile teeninduspiirkonna lastele võimalused alus- ja põhihariduse omandamiseks ning huvialaseks tegevuseks.

2011/2012 õ.a. oli koolis 75 õpilast. Lasteaias käib 25 – 30 last. Koolis töötavad õpiabi rühmad ja igal koolipäeval on avatud algklassidele pikapäevarühm. Tugisüsteemidest rakendatakse tugiopet, individuaalset õppekava, järelvastamist, arenguveestlusi koostöös lastevanematega. Õpilastel on võimalus osaleda järgmistes huvialaringides: meisterdamine, muusikaring, mudilaskoor, spordiringid (kergejõustik, üldkehaline treening, orienteerumine, suusatamine, jalgpall), kodu – uurijate ring, tantsuring jne. Aktiivselt tegutsevad noorkotkad ja kodutütred.

Kooli missiooniks on olla konkurentsivõimelist haridust pakkuv ja sotsiaalseid oskusi arendav kool, kus on hea õppida ja töötada. (<http://www.kuutsi.edu.ee>)

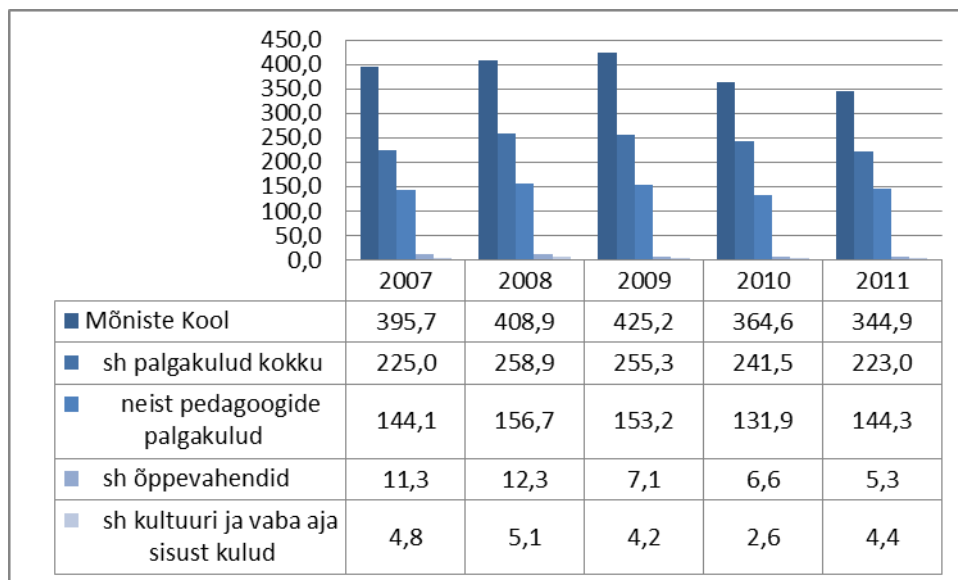
Ajavahemikus 2005 – 2010 on Eesti Hariduse Infosüsteemi andmetel esimeses kooliastmes õppivate laste arv olnud stabiilne, teises kooliastmes on õpilaste arv vähenenud 21 lapse võrra ja kolmandas astmes 19 võrra. Arvestades esimesse klass astujate prognoosi 7 aasta kohta võib järeldada, et aastal 2018 õpib Mõniste Koolis 61 õpilast. Joonisel 10 on näha kooli lõpetajate, esimesse klassi astujate ja selle põhjal arvutatud õpilaste koguarv Mõniste Koolis 2012 – 2018.

Joonis 10. Mõniste Kooli õpilaste arvu prognoos aastateks 2012 – 2018. (Mõniste Vallavalitsus)

2011. aastal omandas põhiharidust väljaspool Mõniste Kooli kuus õpilast. Keskkoolis omandas Varstu Keskkoolis 24 õpilast, Võru Kreutzwaldi Gümnaasiumis kuus, Võru Kesklinna Gümnaasiumis ja Nõo Realgümnaasiumis üks ning Tartu Tamme Gümnaasiumis kaks õpilast. Võru Täiskasvanute Gümnaasiumis õppis kolm ja Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumis kaks noort. Teadaolevalt omandas erineva tasemega haridust kutse- ja kõrgkoolides 2011. aastal 62 Mõniste valla elanikku.

Hariduse kulused iseloomustab joonis 11. Mõniste Kooli kulud kasvasid 2008. ja 2009. aastal võrreldes 2007. aastaga kuni 7,5%. 2010. aastal langesid kulud võrreldes 2007. aastaga 7,9% ja 2011. aastal juba 12,8%. Palgakulud kasvasid 2008. ja 2009. aastal võrreldes 2007. aastaga 15,1% ja 13,5%. 2010. aastal olid palgakulud 2007. aastaga võrreldes 7,3% kõrgemad. 2011. aastal langesid palgakulud 2007. aastaga samale tasemele erinevates vaid 0,9%. Palgakulud moodustavad kooli kuludest 56,9% 2007. aastal kuni 64,7%-ni 2011. aastal. Palgakuludest kokku kulutati pedagoogide palkadeks 2011. aastal 64,7%, ülejäänud oli muu personali palgakulu. Õppevahendite kulud moodustavad kooli kuludest 1,5 kuni 3,0%. Kultuuri ja vaba aja veetmise kuludeks kasutatakse 0,7 kuni 1,3% kooli kogukuludest.

Joonis 11. Mõniste Kooli kulud tuhandetes eurodes aastatel 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Tabelis 7 on toodud Mõniste Kooli, Hargla Kooli, Varstu Keskkooli põhikooli osa ja Antsla Gümnaasiumi põhikooli osa põhilised andmed.

	Mõniste Kool	Hargla Kool	Antsla Gümnaasiumi põhikooli osa	Varstu Keskkooli põhikooli osa
Õpilaste arv põhikoolis 07.02.12	75	53	272	68
Klassi täituvus põhikoolis 2010/11 õa	10,7	7,6	16	11,3
Põhikooli lõpetanute osakaal 2010/11 õa	100,0%	91,7%	98,5%	81,2%

Tabel 7. Mõniste Kooli, Hargla Kooli, Antsla Gümnaasiumi ja Varstu Keskkooli põhikooli osa andmed 2010/2011 õppeaastal. (EHIS)

Mõniste Kooli õpilaskoha arvestuslik maksumus kuus 2010. aastal oli 112 eurot, Varstu Keskkoolis 88 eurot ja Antsla Gümnaasiumis 87 eurot.

6.2.2. Noorsootöö

Noorsootöö on Mõniste vallas korraldatud kooli ja rahvamaja huviringidena. Aktiivselt tegutsevad noorkotkad ja kodutütred. Mõniste vald on noorsootöö kuludena eelarves aastatel 2010 – 2012 kajastanud Mõniste noorkotkaste ja kodutütarde rühma juhi tasu.

2006. aastal avas MTÜ Ääremaa Noored Mõniste Avatud Noortekeskuse, mis asub Mõniste külas endises saunahoones. Aktiivselt tegutses ANK 2009. aasta lõpuni. Alates 2006. aastast on ANK-i tegevust toetanud Võru Maavalitsus ANK-ide projektikonkursi kaudu ning Mõniste vald vastavalt eelarve võimalustele. Aastatel 2006 – 2008 oli tööl osalise tööajaga projektijuht, kes korraldas noortekeskuse tegevust. 2007. ja 2008. aastal eraldas Mõniste Vallavalitsus tegevustoetust. Alates 2009. aastast on lastel ja noortel ANK-i külastada iseseisvalt täiskasvanu teadmisel. Jätkunud on traditsiooniliste ürituste korraldamine. Rahastanud on ANK oma tegevust projektitoetustega (Eesti-Hollandi Heategevusfond, MTÜ Murtud Rukkilille Ühing, Kohaliku Omaalgatuse Programm, Võru Maavalitsuse ANK-ide projektikonkurs). Hoone remondiks sai MTÜ Ääremaa Noored toetust MAK meetme 3.2 (Külade uuendamise ja arendamise investeeringutoetus) kahel korral. Remont lõpetati augustis 2012.

Aasta	Elanike arv kokku	Lapsed 0 kuni 16	Noored 17 kuni 24	Osakaal
2007	1081	195	127	29,8
2008	1066	189	129	29,8
2009	1042	181	125	29,4
2010	1021	171	119	28,4
2011	982	160	109	27,4

Tabel 8. Mõniste valla elanike vanuseline jaotus 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Noorte arvu muutust koguelanikkonnas iseloomustab tabel 8. Kuni 24 aastaste osakaal on pisut vähenenud, absoluutarvudes on vähenemine aga oluline – 53 last ja noort. Lapsi ja põhikooliealisi lapsi on võrreldes 2007. aastaga 35 võrra vähem. Enamasti lõpetavad noored põhikooli 16. aasta vanusena ning seejärel asuvad edasi õppima kodukohast kaugemal.

6.3. Valdakonna SWOT-i kokkuvõte

Tugevused: rekonstrueeritud ja heakorrastatud ümbrusega rahvamaja hoone ja välilava, Mõniste Kooli hooned ja staadion on kaasaegsed; koolil on väga hea maine; nii rahvamajas kui koolis töötab kvalifitseeritud ja kompetentne kaader; kool ja lasteaed asuvad samas majas, mis võimaldab ressursse paremini kasutada; lasteaiarühmades on kohti piisavalt; Mõniste muuseum tegutseb aktiivselt; ürituste korraldamiseks sobivaid kohti on palju, valla elanike hulgas valitsev tugev spordivaim; noorsootöök on eeldused olemas noortekeskuse ja eestvedajate näol;

noorkotkaste ja kodutütarde aktiivne tegevus; motoklubi ühendab motohuvilisi noori ja tegutseb aktiivselt.

Nõrkused: hariduselu puudutavad reformid muudavad hariduse korraldamise keeruliseks; koolis puuduvad tugispetsialistid; õpilased elavad hajaasutuses ning neil ei ole võimalik õhtustes tegevustes osaleda, ka taidlusingides osalemine on kallis suurte transpordikulude tõttu; rahaliste vahendite nappus huviringide juhendajate palkamiseks ning ürituste korraldamiseks; nõrk koostöö muuseumi, rahvamaja ja noortekeskuse vahel; rahataotluste omafinantseeringute võimekus on väike; noorte vähene kaasamine.

Võimalused: täiskasvanute õppe korraldamine kooli baasil; õpilaskodu rajamine; koolile niši leidmine (hokikool koostöös Metsavenna taluga, huvikool, loovuskool jmt); koostöö tugevdamine naaberomavalitsuste kultuuriasutustega ressursside paremaks kasutamiseks; kultuurialaste sõprussuhete hoidmine ja taastamine; looduslike sportimisvõimaluste parandamine (tervise-, matka- ja jooksurajad, kergliiklustee Mõniste – Kuutsi jmt); stipendiumifondi moodustamine Mõniste vallas elavate sportlaste toetamiseks.

Ohud: elanikkonna vananemine ja vähenemine; noorte osakaalu langus elanike hulgas; juhendajate, kelle motiveerimiseks puuduvad võimalused, lahkumine; hajaasutusest tulenevad kõrged transpordikulud nii osalemisel taidluskollektiivide tegevuses kui ka üritustel; liitklassides õpetamine võib vähendada õppetöö kvaliteeti; hariduse rahastamise pidev muutumine tekitab ebastabiilsust; õpilaste arvu vähenemine toob kaasa riigieelarve eraldiste vähenemise.

6.4. Valdkonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava

Mõniste vallas elavad kultuurilembesed inimesed. Rahvamajas tegutsevad mitmed ringid ja taidluskollektiivid. Rahvamaja rekonstrueerimise järel on oluliselt paranenud elanike võimalused tegeleda isetegevusega ning rahvamaja võimalused pakkuda kultuurielamusi. Mõniste valla kultuurikalendris on huvipakkuvaid üritusi kõigile sihtrühmadele.

Mõniste Muuseum pakub ainulaadset võimalust saada osa kohaliku talukultuuri arengust läbi mitme sajandi. Muuseumis korraldatakse erinevaid õppepäevi.

Mõniste valla raamatukogudest on kujundatud teabekeskused, kus on võimalik saada informatsiooni valla tegemiste, kohalike ürituste ja ettevõtmiste kohta ning kasutada internetti.

Mõniste valla kultuuripärandi aktiivne eksponeerimine ja pidev kohaliku kultuuri edasiarendamine võimaldavad tutvustada koduvalda Eestis ja väljaspool.

Strateegiline peaeesmärk kultuuri valdkonnas:

Mõniste on ainulaadse kultuurilooga vald, kes hindab oma kultuuripärandi väärtust, toetab kohaliku rahvakultuuri arengut ja pakub huvilistele võimalust saada ehedaid kultuurielamusi.

Vallas on lasteaed – põhikool. Konkurentsivõimeline ja kvaliteetne põhiharidus annab Mõniste valla noortele võimaluse edasiõppimiseks gümnaasiumites ja kõrgkoolides. Huviharidus ja noorsootöö nõuab senisest suuremat tähelepanu. Ringide tegevus, noortekeskuse väljaarendamine, noorte suurem kaasatus erinevatesse projektidesse ning noorte initsiatiivi toetamine annavad noortele enesekindlust ja õpetavad neid elus

paremini hakkama saama. Valla eesmärgiks on väärtustada elanike elukestvat õpet ning soodustada täiend- ja ümberõpet.

Strateegiline peaesmärk hariduse valdkonnas:

Mõniste vald pakub kvaliteetseid ja mitmekülgeid õppimisvõimalusi, väärtustades haridust ja haritust ning elukestva õppe põhimõtteid.

TEGEVUSKAVA

Jrk nr	Tegevus	Tegevuse aeg	Võimalik rahastusallikas	Vastutaja
1	Koolimaja vanema osa rekonstrueerimine (multifunktsionaalse keskuse loomine)	2013 – 2019	Valla eelarve, fondid	Vallavalitsus
2	Kooli söögisaali rekonstrueerimine	2013 – 2014	Valla eelarve, Hasartmängumaksu Nõukogu	Vallavalitsus, Mõniste Kool
3	Miniareena rajamine	2013	Valla eelarve, Hasartmängumaksu Nõukogu	Vallavalitsus
4	Kooli inventari kaasaajastamine, uute õppevahendite muretsemine	2013 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Vallavalitsus, Mõniste Kool
5	Täiskasvanute õppe korraldamine koostöös erinevate ametiasutustega (nt Töötukassa)	2013 – 2019	Erinevad koostöö-partnerid	Vallavalitsus, Mõniste Kool
6	Tugispetsialistide palkamine koostöös naaberomavalitsustega (eripedagoog, logopeed jne)	2013 – 2019	Valla eelarve	Mõniste Kool
7	Õpilaste tugikodu võimaluste loomine	2013 – 2019	Valla eelarve	Mõniste Kool
8	Hariduslike erivajadustega õpilaste klasside tegevuse käivitamine	2013 – 2019	Valla eelarve	Mõniste Kool
9	Huvikooli tegevuse käivitamine	2013 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Mõniste Kool
10	Noorsootöö ja kooli huvitegevuse juhi ühise ametikoha moodustamine	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus, Mõniste Kool
11	Noorsootöö projektide ja koostöö toetamine	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
12	Mõniste küla rulapargi ja spordiplatsi ehitus	2017 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Noorteühendused

13	Külakaupluse väljaarendamine Mõniste muuseumis	2013 – 2019	Muuseumi eelarve, erinevad fondid	Mõniste Muuseum
14	Teemapäevad Mõniste muuseumis	2013 – 2019	Muuseumi eelarve	Mõniste Muuseum
15	Mitmekesise kultuurialase koostöö jätkamine Eesti erinevate paikadega	2013 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Mõniste Rahvamaja, seltsid
16	Traditsiooniliste ürituste jätkamine (vilistlaste kokkutulekud, organisatsioonide aastapäevad jne)	2013 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Mõniste Rahvamaja, Mõniste Kool, raamatukogud, jt
17	Mõniste koolimaja hoone soojustamine	2016 – 2017	Valla eelarve, erinevad fondid	Vallavalitsus, Mõniste Kool
18	Segarühma, naisrühma HIPP ja laste rahvatantsurühma Mürakarud osalemine 2014. a toimuval XIX tantsupeol Tallinnas	2014		Mõniste Rahvamaja
19	Võimla rajamine	2017 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Mõniste Kool
20	Keskkonnahariduse edendamine	2013 – 2019	Alaveski Loomapark, erinevad fondid	Alaveski Loomapark
21	Tehnikaringi tegevuste elluviimiseks ja võistluste läbiviimiseks autokrossi raja rajamine	2013 – 2019	Alaveski Loomapark, erinevad fondid	Alaveski Loomapark
22	Poolkinnise lasketiiru ehitus Kolgamäe karjääri	2013 – 2019	MTÜ KT Sporting, erinevad fondid	MTÜ KT Sporting
23	Mõniste kooli ja rahvamaja kütte alternatiivide analüüs	2013 – 2017	Valla eelarve, erinevad fondid	Mõniste Vallavalitsus

7. Sotsiaalhoolekanne, elanike tervishoid ja turvalisus

Mitmed rahvastikuprognosis näitavad, et vananemine on Eestis vältimatu protsess. Seda võimendab rahvastiku mõõdukalt negatiivne loomulik iive. Vanemaaliste osatähtsuse kasv rahvastikus on vähim Tallinnas, Tartus ja Pärnus, kus on sisserändes ülekaalus nooremad vanuserühmad. Sellised trendid võivad koormata Eesti sotsiaalsüsteemi ja mõjuda negatiivselt majanduse kasvuvõimalustele. Samas võivad kasvada võimalused „hõbedase“ majanduse teenuste arendamiseks ja selles on omad võimalused ka väiksematel asulatel. „Hõbedane“ majandus hõlmab tooteid ja teenuseid eakatele kindlustamaks pikeneva eluea veetmise tervena, aktiivsena ja turvaliselt. (Üleriigiline planeering Eesti 2030+).

Võru maakonna sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringus (2008) on omavalitsused jagatud kantideks. Mõniste vallas on selle järgi kolm kanti – Kuutsi, Mõniste ja Saru. Mõniste kant on planeeringu kohaselt maaline keskuskant ning elanike arvu prognoositakse aastaks 2015 mõõdukalt kahanevana. Kuutsi kanti peetakse ääremaa kandiks ning elanike arvu prognoos on kahanev. Saru kant on maaline kant ning elanike arv seal mõõdukalt kahanev. Kantides kättesaadavate teenuste nimekirjas on 22 teenust, mille olemasolule ja vajadusele selle järele antakse planeeringus hinnang. Kõik kolm Mõniste valla kanti on hinnatud probleemseteks.

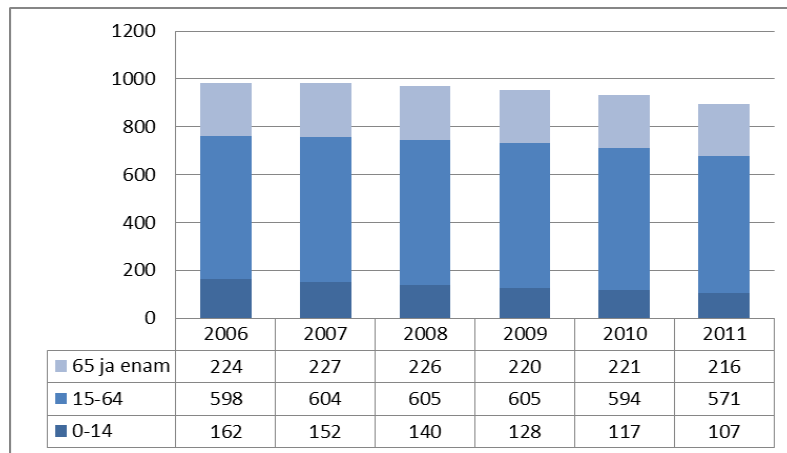
Võru maakonna hooldus- ja õendusabi võrgu arengukavas, mis on koostatud 2008. aastal, on planeerimise osas välja toodud Mõniste sotsiaal- ja tervishoiukeskus, kus hakatakse osutama eelkõige intervallhooldust ja päevahooldust eakatele. Võru maakonna arengustrateegia 2009 – 2019 on tervishoiuga seotud eesmärkides peetud oluliseks Mõniste perearstikeskuse kui ühe kuuest laiendatud teenust pakkuvast perearstikeskusest arendamist. Võrumaa Terviseprofiil 2011 tervishoiusüsteemi arengu osas on maakonnas planeeritud nelja perearstikeskuse (Võru linn, Antsla, Rõuge ja Vastseliina) arendamine, kus osutatakse laiendatud teenust (koduõendus, vaimse tervise õde, füsioteraapia, terviseedendus) ka ümberkaudsetele paikkondade elanikele.

7.1. Sotsiaalhoolekanne

Sotsiaalhoolekannet mõjutab enim kohaliku omavalitsuse elanike arv ning soolis-vanuseline koosseis, samuti ülalpeetavate määr ja asustustihedus.

Mõniste valla elanike soolist ja vanuselist koosseisu aastatel 2006 – 2011 iseloomustab joonis 11. Laste ja noorte (vanuses 0 – 14) arv on vähenenud 34% ehk 55 isiku võrra. Tööealiste ning eakate, üle 65 aasta vanuste elanike, arv ei ole oluliselt muutunud.

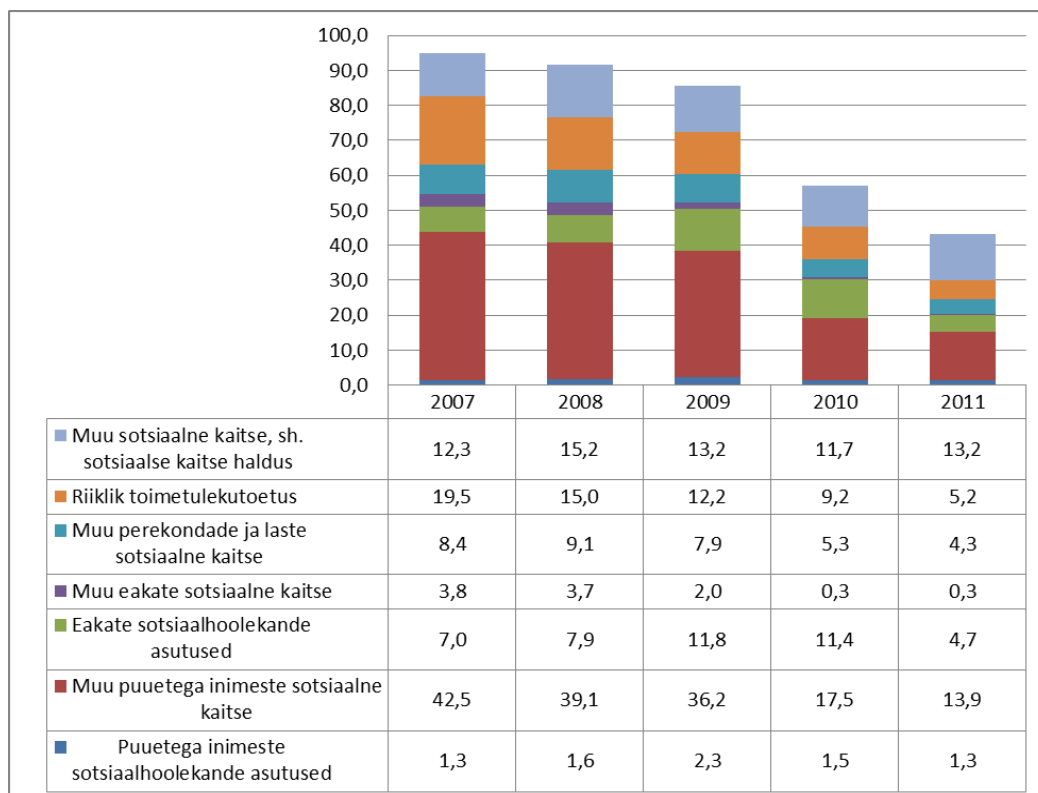
Ülalpeetavate määr on Statistikaameti andmetel Mõniste vallas olnud viimase 10 aasta jooksul stabiilne – 2002. aastal 48,6; 2007. aastal 47,4 ja 2011. aastal 48,5. Eestis keskmisena on see pidevalt langenud – 2002. aastal 73,6; 2007. aastal 62,7 ja 2011. aastal 56,6.

Joonis 11. Valla elanike vanuseline koosseis 1. jaanuari seisuga aastatel 2006 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Asustustihedus oli Statistikaameti andmetel 2011. aastal Eestis keskmiselt 30,9 inimest km² kohta, Võrumaal 16,3. Antsla vallas oli asustustihedus 15,3 inimest km² kohta, mis on sarnane Võrumaa keskmisele, aga jääb kahekordselt alla Eesti keskmisele. Mõniste (5,6), Varstu (7,4) ja Taheva (4,5) valla asustustihedus on kaks korda väiksem kui Võrumaa keskmine ning neli korda väiksem kui Eesti keskmine.

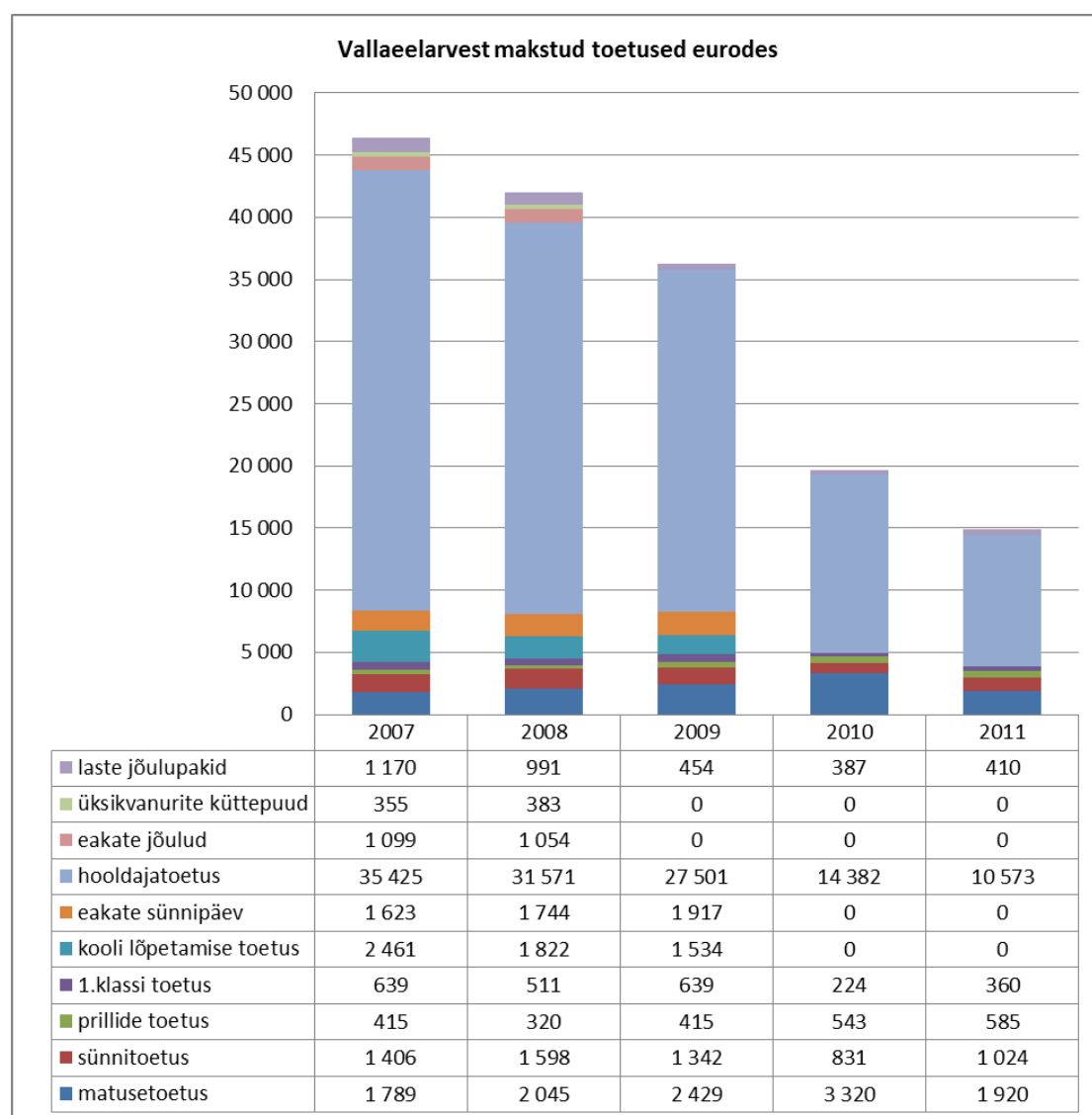
Sotsiaalse kaitsega seotud kulud iseloomustab joonis 12. Muu sotsiaalne kaitse, sh sotsiaalse kaitse halduse kuludes kajastatakse sotsiaaltöö spetsialisti palgakulu, administreerimiskulusid, koolituskulusid, infotehnoloogia kulusid.

Joonis 12. Sotsiaalse kaitse kulud Mõniste vallas tuhandetes eurodes 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

Riikliku toimetulekutoetuse maksmiseks riigieelarvest eraldatud vahendid on vaadeldaval perioodil pidevalt vähenenud. Vähenenud on ka toimetulekutoetuse taotlejate arv. 2007. aastal rahuldati 212 taotlust, 2008. aastal 132 taotlust, 2009. aastal 73 taotlust, 2010. aastal 37 ja 2011. aastal 25 taotlust (Mõniste valla Terviseprofiil).

Muu perekondade ja laste sotsiaalse kaitse kulud sisaldavad vallaeelarvest makstud erinevaid toetusi: Mõniste Kooli I klassi astuvate laste koolitoetus, prillitoetus, laste jõulupakid, toetus vähekindlustatud peredest pärit lastele laagrites osalemiseks, sünnitoetus, matusetoetus. 2009. ja 2010. aastal muudeti valla eelarvest makstavate sotsiaaltoetuste maksmise tingimusi ja korda. Toetuse liike vähendati –

Joonis 13. Vallaeelarvest makstud sotsiaaltoetused eurodes aastatel 2007 – 2011. (Mõniste Vallavalitsus)

kuni 2010. aastani maksti lisaks praegu kehtivatele toetustele kooli töövihikute toetust, kooli lõpetamise toetust, eakatele sünnipäeva- ja jõulutoetust ning kompenseeriti osaliselt üksikvanuritele küttepuude soetamist. Ülevaate makstud toetustest aastatel 2007 – 2011 annab joonis 13.

Muu eakate sotsiaalse kaitse kulud (joonis 12) sisaldavad eakatele makstud toetusi: aastatel 2007 – 2009 eakate sünnipäeva- ja jõulutoetus ning üksikvanurite küttepuude kompensatsioon, 2009. aastast alates eakate päeva tähistamisega seotud kulud.

Valla elanike, kellel ei ole omakseid, kulud hoolekandeaasutuses viibimise eest kaetakse vallaeelarvest (eakate sotsiaalhoolekandeaasutused).

Puuetega inimeste sotsiaalse kaitse vahendeid eraldamine riigieelarvest on vähenenud üle kolme korra, seetõttu on vähenenud ka toetused puuetega inimestele ja nende hooldajatele. Riigieelarvest eraldatavate vahendite arvelt makstakse puudega lapse hooldajatoetust ning tasutakse lapsehoiuteenuse eest.

Puuetega inimeste sotsiaalhoolekande asutuste kulud on sotsiaalkorter kulud, millest suurema osa (kütmine, vesi ja kanalisatsioon, elekter) katavad seal elavad elanikud.

Sotsiaalteenused, mida Mõniste vallas osutatakse, on järgmised: eluasemeteenus, eluruumi kohandamise teenus, hooldaja teenus, sotsiaalnõustamine, koduõenduse teenus ning sotsiaaltransport vastavalt võimalustele.

7.2. Tervishoid

Mõniste valla elanikke teenindab perearstikeskus, mis kasutab korrusmajas asuvaid vallale kuuluvaid ruume. Mõniste perearsti nimistus oli 31. detsembri 2011 seisuga 910 inimest, 2012. aasta oktoobris 894 inimest.

Mõniste Sotsiaal- ja tervishoiukeskuse esimesel korrusel on ruumid perearstikeskusele ja hambaravi teenuse osutamiseks. Samuti on hoonesse planeeritud Mõniste raamatukogu ja avalik internetipunkt ning postkontor. Teisel korrusel asub toetatud elamise teenuse osutamiseks viis sotsiaaltuba ja intervallilise hooldusteenuse osutamiseks 12 kohta. Kolmandal korrusel asuvad turvatoad ja ruumid rehabilitatsiooniteenuste osutamiseks.

Mõniste vallas on koostatud terviseprofiil, kus on kirjeldatud valdkonna arengueesmärgid ja tegevused nende saavutamiseks.

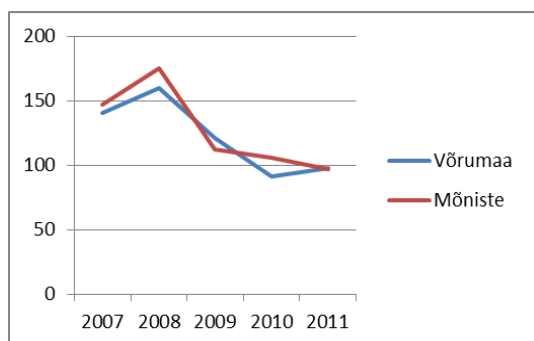
7.3. Turvalisus

Mõniste ja Varstu valla elanikke teenindab Võru konstaablijaoskonna piirkonna-konstaabel. Mõniste vallas ja Võrumaal tervikuna registreeritud juhtumite arvu näitab tabel 9.

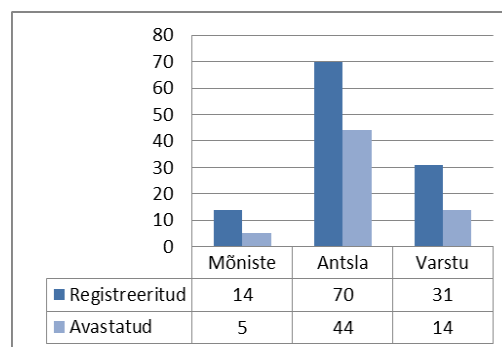
	2007	2008	2009	2010	2011
Võrumaa	14 057	15 969	12 109	9 138	9 737
Mõniste	147	175	112	106	97

Tabel 9. Registreeritud juhtumite arv Võrumaal ja Mõniste vallas. (Lõuna prefektuuri piirkonnavanema ettekanne)

Joonisel 14 on näha, et Mõniste vallas registreeritud juhtude sagedus on sarnane Võrumaal tervikuna registreeritutelega.

Joonis 14. Võrumaal ja Mõnistes registreeritud juhtumite trend. (Lõuna prefektuuri piirkonnavanema ettekanne)

Joonis 15. Mõniste, Antsla ja Varstu vallas registreeritud ja avastatud kuriteod 2011. (Lõuna prefektuuri piirkonnavanema ettekanne)

Registreeritud kuritegusid ja nende avastamist Mõniste, Antsla ja Varstu vallas 2011. aastal iseloomustab joonis 15. 100 elaniku kohta on Mõniste vallas registreeritud 1,5 kuritegu, Antsla vallas 1,9 ja Varstu vallas 2,5. Avastatud kuritegusid on Mõniste vallas 100 elaniku kohta 0,5; Antsla vallas 1,2 ja Varstu vallas 1,1.

2011. aastal pandi Mõniste vallas toime 19 väärtegu, neist kaks alaealiste poolt. Liiklusõnnetusi registreeriti Mõniste vallas 2011. aastal kolm, neis sai vigastada üks inimene.

7.4. Valdakonna SWOT-i kokkuvõte

Tervishoiu valdkond

Tugevused: perearstikeskus ning hambaravi võimalus on kohapeal olemas, koduõenduse teenuse osutamine, pereõe töö väga hea.

Nõrkused: elanikkonna vananemine, puuetega inimeste suur osakaal elanike hulgas, eriarstiabi on kaugel, apteek puudub, perearstikeskus ja hambaravi teenust osutatakse selleks kohandatud ruumides korterelamus, elanike eneseabiteadlikkus on nõrk.

Võimalused: Mõniste sotsiaal ja tervishoiukeskuses saavad olema kaasajased tingimused tervishoiuteenuste osutamiseks, tervisepordiga tegelemiseks ning tervislike eluviiside propageerimiseks ürituste korraldamine, tervisenõukogu moodustamine, koostöö erinevatel tasanditel.

Ohud: perearsti pensioniealisus, perearsti nimistu on väike, kuna elanike arv pidevalt väheneb.

Sotsiaalhoolekande ja turvalisuse valdkond

Tugevused: erinevate nõustamisteenuste osutamine; samuti piirkonna väiksus, mistõttu inimesi tuntakse; töötute arv on vähenenud; puuetega laste hooldajatoetuse maksmine on korraldatud; riikliku päästekomando olemasolu.

Nõrkused: sotsiaaltranspordi puudumine; elanikele vajalike tugiteenuste puudumine (pere tugiisik, avahooldustöötaja jt); valla geograafilisest asukohast tulenev ääremaaline asukoht; tööpuudus; puuetega isikute hooldusega seonduv (oskamatud hooldajad, lapsevanemad); konstaablil on teenindada mitme omavalitsuse elanikud.

Võimalused: koostöö erinevatel tasanditel (rehabilitatsiooniteenuseid osutavad asutused jt); Mõniste sotsiaal- ja tervishoiukeskuses osutatavad teenused; erinevate tugiteenuste osutamine; abipolitseinike töö propageerimine; piiriülene koostöö turvalisuse tagamiseks; riikliku päästekomando tegevuse säilimine.

Ohud: elanike vähenemine ja vananemine; abivajavate elanike arv suureneb; nn õpitud abituse tekkimine elanike hulgas; samuti elanike oskustele vastavate töökohtade puudumine; riikliku päästekomando sulgemine.

7.5. Valdonna strateegilised eesmärgid ja tegevuskava

Elukeskkonna lahutamatuks osaks on kättesaadavad sotsiaal- ja tervishoiuteenused ning turvatunne. Mõniste valla eesmärgiks on pakkuda oma elanikele kvaliteetseid ning kaasaegseid sotsiaal- ja tervishoiuteenuseid, mis vastaksid abivajajate soovidele ja oleksid kergesti kättesaadavad. Sotsiaalvaldkonnas tehakse aktiivselt koostööd erinevate riiklike ametitega, Võru Maavalitsuse, välispartnerite ja mitmete kolmanda sektori organisatsioonidega.

Valla perearstipunktis töötab kompetentne ja vallaelanikke tundev personal. Perearstipunkti üheks arengusuunaks on täiendavate tervishoiuteenuste pakkumine (taastusravi, apteek).

Sotsiaalne kaitse, tervishoiuteenuste kättesaadavus ja turvalisus on olulised elukeskkonna kvaliteedi kriteeriumid ning nende arendamisele pööratakse kasvavat tähelepanu.

Strateegiline peaeesmärk:

Mõniste on oma elanikest hooliv, tervislikke eluviise propageeriv ning turvalise elukeskkonnaga vald.

TEGEVUSKAVA

Jrk nr	Tegevus	Tegevuse aeg	Võimalik rahastusallikas	Vastutaja
1	Sotsiaal- ja tervishoiukeskuse sisustamine planeeritud teenuste osutamiseks	2013 – 2013	Valla eelarve, fondid	Vallavalitsus
2	Koostöö erinevate tugivõrgustikku kuuluvate instantsidega	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
3	Tervisenõukogu moodustamine	2013 – 2019	Valla eelarve	Vallavalitsus
4	Terviseteadlikkuse tõstmisega seotud ning tervisespordi ürituste korraldamine	2013 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Vallavalitsus
5	Tervisespordirajatiste rajamine ja hooldamine (palliplatsid, tervise- ja matkarajad)	2013 – 2019	Valla eelarve, erinevad fondid	Vallavalitsus, kinnistute omanikud
6	Tuletõrje veevõtukohtade rajamine	2013 – 2019	Erinevad	Vallavalitsus,

	ja korrashoid		fondid	kinnistute omanikud
7	Lõuna Päästkeskuse Mõniste Päästekomando tegevuse jätkamine	2013 – 2019	Riigieelarve	Siseministeerium
8	Turvakaamerate paigaldus Mõniste A ja O kaupluse ning teenusekeskuse ümbrusse	2013 – 2019	Erinevad fondid	

8. Kokkuvõte

Arengukava on omavalitsusüksuse pika- ja lühiajalise arengu eesmäärke määrav ja nende elluviimiseks tegevusi kavandav dokument, mis tasakaalustatult arvestab majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise keskkonna ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele.

Kvaliteetse elukeskkonna tagamisel on oluline roll tasakaalustatud ja jätkusuutlikul arengul. Mõniste vallal on oma edukomponendid, mille arendamine annab tõuke ka teiste valdkondade arenguks. Nendeks on arenev ja konkurentsivõimeline ettevõtluskeskkond; mitmekülgsed hariduse-, kultuuri ja spordivõimalused; mitmekesised puhkamise ja vaba aja veetmise võimalused. Edukomponentide areng, tugev infrastruktuur, sotsiaalne kaitse ja turvalisus ning säästva arengu põhimõtete järgimine loovad eelduse valla elukeskkonna säilitamiseks ja parandamiseks.

Mõniste vald on inimesekeskne, jätkusuutlik ja teotahteline omavalitsus. Vald pakub oma kogukonnale kvaliteetseid avalikke teenuseid, mis on kergesti kättesaadavad ja tarbijasõbralikud. Aktiivne ja mitmekesine ettevõtlus on omavalitsuse arengu võtmeks. Mõniste vald väärtustab ettevõtlikke inimesi. Valla peamiseks ettevõtlusvaldkondadeks on liha- ja piimatootmine, teraviljakasvatus, puidutöötlemine ning turism.

Mõniste valla visioon on:

Mõniste on inimesekeskne, ettevõtlusele ja turismile orienteeritud, haridust, kultuuri ja sporti soosiv vald Eestimaa lõunatipus. Kaunis loodus, turvalisus, säästva ja tasakaalustatud arengu põhimõtetest juhendumine tagavad meeldiva elukeskkonna ja positiivsed emotsioonid.

9. Kasutatud materjalid

1. Üleriigiline planeering Eesti 2030+ (kehtestatud 30.augustil 2012) (<http://eesti2030.files.wordpress.com>)
2. Võru maakonna arengustrateegia 2009 – 2019 (<http://voru.maavalitsus.ee/documents/909546/1285298/V%C3%B5ru+maakonna+arengustrateegia+2009-2019.pdf>)
3. Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus, vastu võetud Riigikogus 02.06.1993, RT I 1993, 37, 558 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/782508?leiaKehtiv>)
4. Mõniste valla aastaaruanded 2007 – 2011 (<http://www.moniste.ee/index.php?moduleid=12&actionid=1&cid=15>)
5. KOV volikogu valimiste andmed, Vabariigi Valimiskomisjon, (<http://www.vvk.ee/>)
6. Mõniste valla üldplaneering, kehtestatud 17.05.2011 (<http://www.moniste.ee/index.php?moduleid=11>)
7. Metsavenna, Laane, Saeveski ja Veski maaüksuste detailplaneering, kehtestatud 30.12.2011 (<http://www.moniste.ee/upload/files/1325661758700518.pdf>)
8. Mõniste valla ühisveevärgi ja –kanalisatsiooni arendamise kava, vastu võetud 11.11.2008 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/13149363>)
9. Võru maakonna terviseprofiil, kinnitatud 18.03.2010, (http://www.werro.ee/meedia/failid/maakond/tervis/arengukavad/Voru_terviseprofiil.pdf)
10. Sirje Zilmer. Mõniste valla sotsiaaltöö spetsialisti ettekanne sotsiaalhoolekande, tervishoiu ja turvalisuse töögrupi koosolekule
11. Mõniste valla terviseprofiil (koostamisel, 19.09.2012)
12. Mõniste valla arengukava 2005 – 2012 ja Mõniste valla tegevuskava aastateks 2011 – 2012, kinnitatud 30.12.2004, (<http://www.moniste.ee/index.php?moduleid=10&tplid=9#3>).
13. Mõniste muuseumi kodulehekülg internetis, (<http://monistemuuseum.onepagefree.com/>).
14. Mõniste Kooli kodulehekülg (<http://www.kuutsi.edu.ee/veeb/>)
15. Keskkonnaregister (www.keskkonnainfo.ee)
16. Võru Maavalitsus (<http://voru.maavalitsus.ee/et/arengukavad>)
17. Statistikaamet (www.stat.ee)
18. Eesti Hariduse Infosüsteem (www.ehis.ee)
19. Inga Kuljus, Ere Raag. Raamatukogud Võrumaal. Võru 2011. (<http://lib.werro.ee/index.php/truekised/15-vorumaa-keskraamatukogu-truekised/195-raamatukogud-vorumaal-2011.html>)
20. Riiklik teederegister (<http://teeregister.riik.ee/mnt/>)
21. Merlika Niidumaa. Mõniste sotsiaal- ja tervishoiukeskuse projekti teostatavus – tasuvusanalüüs, 2007
22. Lõuna prefektuuri piirkonnavanem politseileitnant Raul Ermeli ettekanne Mõniste Vallavolikogu 31. jaanuaril 2012 toimunud istungil.
23. Uuringu “Eesti regioonide majandusstruktuuri muutuste prognoos” lõpparuanne. Tartu Ülikool, 2009. (http://www.siseministerium.ee/public/SIREG_lqpparuanne_2_.pdf)